

ดัชนีความอยู่ดีมีสุขของประชากรและสังคม

Thailand Well-Being Index of the Population and Society (TWBI)

จัดทำภายใต้โครงการ

เสริมสร้างจังหวัดเข้มแข็ง โดยใช้พื้นที่เป็นฐานและการบูรณาการทุกภาคส่วน

เพื่อ

สนับสนุนการใช้ข้อมูลข่าวสารเพื่อการเปลี่ยนแปลง ของกลไกการขับเคลื่อนในพื้นที่

คำนำ

การพัฒนาประเทศในศตวรรษที่ 21 ไม่อาจพิจารณาความก้าวหน้าได้จากตัวชี้วัดทางเศรษฐกิจเพียงมิติเดียว เช่น ผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (Gross Domestic Product: GDP) หากแต่จำเป็นต้องคำนึงถึง “ความอยู่ดีมีสุข” ของประชากรในมิติที่หลากหลาย ทั้งด้านสุขภาพกาย สุขภาพจิต เศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม คุณภาพชีวิต และการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการพัฒนาประเทศอย่างรอบด้าน

ธรรมนูญว่าด้วยระบบสุขภาพแห่งชาติ ฉบับที่ 3 พ.ศ. 2565 ได้กำหนดกรอบแนวคิดของระบบสุขภาพในความหมายกว้าง (Holistic Health System) โดยเน้นว่าการสร้างสุขภาพของประชาชนต้องอาศัยการจัดการทั้งระบบบริการสุขภาพควบคู่กับ การจัดการปัจจัยทางสังคมที่กำหนดสุขภาพ (Social Determinants of Health: SDoH) อันประกอบด้วยปัจจัยด้านเศรษฐกิจ สังคม การศึกษา สิ่งแวดล้อม ความเป็นธรรม และการมีส่วนร่วมของประชาชนในทุกๆระดับ นอกจากนี้ ธรรมนูญยังให้ความสำคัญ กับการใช้ข้อมูลและองค์ความรู้เป็นฐานในการกำหนดนโยบายสาธารณะ เพื่อให้เกิดการตัดสินใจเชิงนโยบายที่มีประสิทธิภาพ เป็นธรรม และยั่งยืน

ในบริบทของประเทศไทยที่กำลังเผชิญกับความท้าทายเชิงโครงสร้างหลายประการ ไม่ว่าจะเป็นการเข้าสู่สังคมสูงวัย ความเหลื่อมล้ำเชิงพื้นที่และรายได้ การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ปัญหาสุขภาพจิตและโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง ตลอดจนความเปราะบางของชุมชนและเศรษฐกิจฐานราก การมีเครื่องมือที่สามารถสะท้อนภาพรวมของความอยู่ดีมีสุขในระดับพื้นที่ โดยเฉพาะระดับจังหวัดและท้องถิ่น จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง

ดัชนีความอยู่ดีมีสุขของประชากรและสังคมหรือ Thailand Well-Being Index (TWBI) ถูกพัฒนาขึ้นภายใต้แนวคิดดังกล่าว เพื่อเป็นดัชนีเชิงบูรณาการที่สะท้อนสถานะความอยู่ดีมีสุขของประชากรและสังคมไทยในหลายมิติอย่างเป็นระบบ โดยประยุกต์ใช้แนวคิดและบทเรียนจากดัชนีสากลที่ได้รับการยอมรับ เช่น OECD Better Life Index, Canadian Index of Well-Being, Gross National Happiness (GNH) ของภูฏาน และ Human Development Index (HDI) ควบคู่กับการทบทวนองค์ความรู้และประสบการณ์การจัดทำดัชนีในประเทศไทย อาทิ รายงาน Thai Health Report ดัชนีความก้าวหน้าของคน และดัชนีความอยู่ดีมีสุขที่พัฒนาโดยหน่วยงานวิชาการและภาคประชาสังคม

TWBI เลือกลงตัวชี้วัดที่มีความสัมพันธ์เชิงประจักษ์กับสุขภาพของประชากร มีแหล่งข้อมูลที่เชื่อถือได้ เปิดเผย และจัดเก็บอย่างสม่ำเสมอโดยหน่วยงานภาครัฐ สามารถนำมาใช้เปรียบเทียบในระดับจังหวัดได้จริง พร้อมทั้งออกแบบระเบียบวิธีการคำนวณที่โปร่งใส ตรวจสอบได้ และเอื้อต่อการนำไปใช้ในเชิงนโยบายและการขับเคลื่อนงานในพื้นที่

ระบบรายงานดัชนีความอยู่ดีมีสุขของประชากรและสังคมหรือ Thailand Well-Being Index (TWBI) นี้จัดทำขึ้นภายใต้โครงการเสริมสร้างจังหวัดเข้มแข็งโดยใช้พื้นที่เป็นฐานและการบูรณาการทุกภาคส่วน โดยมีเป้าหมายเพื่อสนับสนุนการใช้ข้อมูลและดัชนี TWBI เป็นเครื่องมือในการทำความเข้าใจสถานการณ์สุขภาพของประชาชน เสริมสร้างการมีส่วนร่วมของภาคีในพื้นที่ และสนับสนุนการกำหนดนโยบายและแผนพัฒนา ที่ตอบโจทย์ความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง อันจะนำไปสู่การพัฒนาสังคมไทยที่มีความเป็นธรรม เข้มแข็ง และยั่งยืนในระยะยาว

คณะผู้จัดทำ

บทสรุปผู้บริหาร (Executive Summary)

Thailand Well-Being Index (TWBI)

รายงานฉบับนี้นำเสนอการพัฒนา Thailand Well-Being Index (TWBI) ซึ่งเป็นดัชนีเชิงบูรณาการ สำหรับการติดตามและประเมินระดับความอยู่ดีมีสุขของประชากรและสังคมไทยในระดับจังหวัด โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสนับสนุนการ กำหนดนโยบายสาธารณะ การวางแผนพัฒนาพื้นที่ และการขับเคลื่อนงานสุขภาวะโดยใช้ข้อมูล เชิงประจักษ์เป็นฐาน

TWBI พัฒนารูปร่างขึ้นจากการประยุกต์แนวคิดของดัชนีสุขภาวะระดับสากล อาทิ OECD Better Life Index, Canadian Index of Well-Being, Gross National Happiness (GNH) และ Human Development Index (HDI) ควบคู่กับการทบทวนบริบทเชิงสังคม เศรษฐกิจ และระบบข้อมูลของประเทศไทย โดยมุ่งคัดเลือกตัวชี้วัดที่มีความสัมพันธ์ เชิงประจักษ์กับสุขภาวะของประชากร มีนิยามชัดเจน และมีแหล่งข้อมูลที่เชื่อถือได้จากหน่วยงานภาครัฐ ซึ่งจัดเก็บข้อมูลอย่างสม่ำเสมอในระดับจังหวัด

โครงสร้างของ TWBI ประกอบด้วย 5 มิติหลัก ได้แก่

- (1) สุขภาพ ซึ่งสะท้อนผลลัพธ์ด้านสุขภาพกายและจิต รวมถึงพฤติกรรมสุขภาพที่มีผลต่อคุณภาพชีวิต
- (2) สังคมและเศรษฐกิจ ซึ่งสะท้อนฐานะทางเศรษฐกิจ ความมั่นคงในการดำรงชีวิต และความเหลื่อมล้ำ
- (3) สิ่งแวดล้อมและโครงสร้างพื้นฐาน ซึ่งสะท้อนคุณภาพสิ่งแวดล้อมและการเข้าถึงทรัพยากรพื้นฐานที่เอื้อต่อสุขภาวะ
- (4) การศึกษาและทรัพยากรมนุษย์ซึ่งสะท้อนศักยภาพของประชากรในระยะยาว และ
- (5) การมีส่วนร่วมของประชาชนและความเข้มแข็งของชุมชน ซึ่งสะท้อนพลังทางสังคม ความปลอดภัย และการมีส่วนร่วมเชิงพลเมือง

ในแต่ละมิติได้คัดเลือกตัวชี้วัดหลักจำนวน 3-6 ตัว เพื่อสะท้อนทั้งผลลัพธ์ด้านสุขภาวะและปัจจัยกำหนดสุขภาพที่สำคัญ โดยใช้ข้อมูลจากหน่วยงานหลัก เช่น สำนักงานสถิติแห่งชาติ กระทรวงสาธารณสุข สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ กรมควบคุมมลพิษ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ซึ่งทำให้ TWBI สามารถนำมาใช้เปรียบเทียบกับสถานการณ์ระหว่างจังหวัด และติดตามการเปลี่ยนแปลงตามช่วงเวลาได้จริง

ในด้านระเบียบวิธี TWBI ใช้กระบวนการปรับค่าตัวชี้วัดให้อยู่ในช่วงมาตรฐานเดียวกัน การกำหนดทิศทาง ของตัวชี้วัดตามผลกระทบต่อความอยู่ดีมีสุขและการรวมคะแนนในระดับมิติและระดับดัชนีรวมอย่างโปร่งใสและตรวจสอบได้ แนวทาง ดังกล่าวเอื้อต่อการสื่อสารผลลัพธ์กับผู้กำหนดนโยบาย และการนำไปใช้ประโยชน์ในระดับพื้นที่

โดยสรุป Thailand Well-Being Index เป็นเครื่องมือเชิงนโยบาย ที่ช่วยสะท้อนภาพรวมของความอยู่ดีมีสุขของประชากรไทย ในมิติที่หลากหลาย สนับสนุนการทำงานแบบบูรณาการระหว่างภาคส่วน และเสริมสร้างการขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพตามเจตนารมณ์ของธรรมนูญว่าด้วยระบบสุขภาพแห่งชาติ มุ่งสู่การพัฒนา สังคมไทยที่มีความเป็นธรรม เข้มแข็ง และยั่งยืนในระยะยาว

สารบัญ

หน้า

คำนำ.....	ก
บทสรุปผู้บริหาร (EXECUTIVE SUMMARY).....	ข
1. ความสำคัญ.....	1
2. ทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับดัชนีความอยู่ดีมีสุข	1
2.1 OECD พัฒนา BETTER LIFE INDEX (BLI).....	1
2.2 CANADIAN INDEX OF WELL-BEING (CIW):.....	2
2.3 GROSS NATIONAL HAPPINESS (GNH):.....	3
2.4 HUMAN DEVELOPMENT INDEX (HDI):	3
2.5 GALLUP WORLD POLL & WORLD HAPPINESS REPORT:	4
2.6 รายงาน THAI HEALTH REPORT ของ สสส.	4
2.7 THAILAND WELL-BEING INDEX (TWI) (โดย TDRI):.....	5
2.8 “ดัชนีความก้าวหน้าของคน” หรือ HUMAN ACHIEVEMENT REPORT:	5
2.9 แนวคิดมาตรวัดเมืองแห่งความสุขของทุกคน.....	6
2.10 ดัชนีความมั่นคงของมนุษย์ (CHSI) โดยกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์	6
2.11 สรุปร่องวางขององค์ความรู้และเหตุผลที่ต้องพัฒนา TWBI	6
3. แนวคิดการพัฒนาดัชนีความอยู่ดีมีสุขของประชากรและสังคม ประเทศไทย (THAILAND WELL-BEING INDEX - TWBI)	7
4. ระเบียบวิธีการจัดทำดัชนี TWBI (THAILAND WELL-BEING INDEX)	8
4.1 กรอบแนวคิดในการจัดทำ	8
4.2 เกณฑ์การคัดเลือกตัวชี้วัด	8
4.3 กระบวนการคัดเลือกตัวชี้วัด	8
5. ความเชื่อมโยงระหว่าง TWBI และ SDGS THAILAND WELL-BEING INDEX (TWBI) AND SUSTAINABLE DEVELOPMENT GOALS (SDGS)	8
6. โครงสร้างของ THAILAND WELL-BEING INDEX (TWBI)	10
7. ระเบียบวิธีและเกณฑ์การคำนวณดัชนี (METHODOLOGY & CALCULATION CRITERIA).....	12
7.1 หลักการและเหตุผลเชิงทฤษฎี (THEORETICAL RATIONALE & PRINCIPLES).....	12
7.2 การกำหนดค่าเกณฑ์ให้คำอธิบายที่ลดความสับสนระหว่างตัวชี้วัดทางบวกและทางลบ โดยกำหนด “ค่าเป้าหมายที่ดีที่สุด” เป็นค่าที่ได้ 100 คะแนน และ “ค่าเกณฑ์แย่งที่สุด” เป็นค่าที่ได้ 25 คะแนน	13
7.3 การถ่วงน้ำหนักในแต่ละมิติและตัวชี้วัด.....	15
7.4 ตัวอย่างการคำนวณ	15
8. แนวทางการใช้ TWBI.....	16
9. สรุป.....	16
1. มิติที่ 1 สุขภาพ (HEALTH).....	17
1.1 ตัวชี้วัด 1.1 อายุคาดเฉลี่ยเมื่อแรกเกิด (LIFE EXPECTANCY AT BIRTH).....	17
1.2 ตัวชี้วัด 1.2 อายุคาดเฉลี่ยเมื่อปรับด้วยคุณภาพชีวิต (HEALTH-ADJUSTED LIFE EXPECTANCY: HALE).....	18
1.3 ตัวชี้วัด 1.3 อัตราตายด้วย 5 โรคมะเร็งที่พบบ่อย (MORTALITY RATE FROM 5 NCDs).....	19
1.4 ตัวชี้วัด 1.4 อัตราการมีกิจกรรมทางกายเพียงพอของประชากร (PHYSICAL ACTIVITY).....	20
1.5 ตัวชี้วัด 1.5 ความชุกของผู้ป่วยโรคซึมเศร้า (DEPRESSION PREVALENCE RATE).....	21
2. มิติที่ 2: สังคมและเศรษฐกิจ (SOCIAL & ECONOMIC).....	22
2.1 ตัวชี้วัด 2.1 รายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือนต่อเดือน (AVERAGE MONTHLY HOUSEHOLD INCOME).....	22
2.2 ตัวชี้วัด 2.2 สัดส่วนประชากรที่อยู่ต่ำกว่าเส้นความยากจน (POVERTY RATE)	23
2.3 ตัวชี้วัด 2.3 อัตราการว่างงาน (UNEMPLOYMENT RATE)	24

2.4	ตัวชี้วัด 2.4 อัตราคดีอาญาที่กระทบชีวิตและทรัพย์สิน (CRIME RATE: LIFE & PROPERTY)	25
2.5	ตัวชี้วัด 2.5 ความเหลื่อมล้ำของรายได้ (INCOME INEQUALITY).....	26
2.6	ตัวชี้วัด 2.6 สัดส่วนค่าใช้จ่ายด้านสุขภาพต่อครัวเรือน (HOUSEHOLD HEALTH EXPENDITURE)	27
3.	มิติที่ 3: สิ่งแวดล้อมและโครงสร้างพื้นฐาน (ENVIRONMENT & INFRASTRUCTURE)	28
3.1	ตัวชี้วัด 3.1 ค่าเฉลี่ยปริมาณฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM2.5 (AVERAGE PM2.5).....	28
3.2	ตัวชี้วัด 3.2 ค่าดัชนีคุณภาพน้ำผิวดินเฉลี่ย (AVERAGE WATER QUALITY INDEX).....	29
3.3	ตัวชี้วัด 3.3 พื้นที่สีเขียวต่อประชากร: GREEN SPACE PER CAPITA.....	30
3.4	ตัวชี้วัด 3.4 อัตราการใช้อินเทอร์เน็ต (ACCESS TO INTERNET).....	31
4.	มิติที่ 4: การศึกษาและทรัพยากรมนุษย์ (EDUCATION & HUMAN CAPITAL)	32
4.1	ตัวชี้วัด 4.1 คุณภาพการศึกษาระดับจังหวัด (PROVINCIAL EDUCATIONAL QUALITY SCORE).....	32
4.2	ตัวชี้วัด 4.2 อัตราการรู้หนังสือ (LITERACY RATE)	32
4.3	ตัวชี้วัด 4.3 อัตราการมีงานทำของผู้สูงอายุ (ELDERLY EMPLOYMENT RATE).....	34
4.4	ตัวชี้วัด 4.4 ชั่วโมงการทำงานเฉลี่ยต่อสัปดาห์ (AVERAGE WEEKLY WORKING HOURS).....	35
5.	มิติที่ 5: การมีส่วนร่วมของประชาชน (CIVIC ENGAGEMENT).....	36
5.1	ตัวชี้วัด 5.1 อัตราการใช้สิทธิเลือกตั้ง (ELECTION TURNOUT RATE).....	36
5.2	ตัวชี้วัด 5.2 อัตราการเป็นสมาชิกองค์กรชุมชน/สภาเด็กและเยาวชน (COMMUNITY ORGANIZATION MEMBERSHIP RATE)	37
5.3	ตัวชี้วัด 5.3 สัดส่วนโครงการของภาคประชาชน (PROPORTION OF CIVIC PROJECTS).....	38

1. ความสำคัญ

สุขภาพของประชากรเป็นตัวชี้วัดสำคัญของคุณภาพชีวิตและการพัฒนาประเทศ อย่างไรก็ตาม วิธีการวัดความก้าวหน้าของประเทศในอดีตมักเน้นที่ตัวชี้วัดทางเศรษฐกิจ เช่น ผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (GDP) ซึ่งแม้จะสะท้อนการเติบโตทางเศรษฐกิจ แต่ก็ไม่สามารถแสดงให้เห็นถึงความเป็นอยู่ของประชาชนในด้านอื่น ๆ ได้อย่างรอบด้าน โดยเฉพาะในประเด็นด้านสุขภาพ ความเป็นธรรม ความมั่นคงทางสังคมและคุณภาพชีวิต “ธรรมนูญว่าด้วยระบบสุขภาพแห่งชาติ ฉบับที่ 3 พ.ศ. 2565” ได้ให้ความสำคัญกับแนวคิดของสุขภาพ ในความหมายกว้าง โดยเน้นว่า ระบบสุขภาพของประเทศควรมุ่งไปสู่ความเป็นธรรม ทั้งในระบบบริการสุขภาพ (healthcare system) และการจัดการปัจจัยทางสังคมที่กำหนดสุขภาพ (social determinants of health: SDoH) พร้อมกันนั้นยังเน้นการป้องกันและส่งเสริมสุขภาพ การมีส่วนร่วมของประชาชนในทุกระดับ และการสร้างทุนทางสังคม (social capital) เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของสังคม (social cohesion)¹

ในบริบทของประเทศไทยที่กำลังเผชิญความเปลี่ยนแปลงหลายด้าน ทั้งโครงสร้างประชากรที่เข้าสู่สังคมสูงวัย ความเหลื่อมล้ำเชิงพื้นที่และรายได้ การเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อม และวิกฤตสุขภาพจากโรคอุบัติใหม่ การพัฒนาดัชนีวัดความอยู่ดีมีสุขของประชาชน หรือ Thailand Well-Being Index (TWBI) จึงเป็นกลไกสำคัญที่จะช่วยสะท้อนสถานะสุขภาพในหลากหลายมิติอย่างครอบคลุม ทั้งด้านสุขภาพกาย สุขภาพจิต เศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และการมีส่วนร่วมของประชาชน

2. ทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับดัชนีความอยู่ดีมีสุข

การพัฒนาดัชนีวัดความอยู่ดีมีสุขของประชาชนเป็นแนวทางที่ได้รับการส่งเสริมในระดับนานาชาติ เพื่อเสริมความเข้าใจในมิติสุขภาพที่หลากหลายนอกเหนือจากตัวชี้วัดทางเศรษฐกิจเช่น GDP เพียงอย่างเดียว ดัชนีที่มีอิทธิพล และได้รับการอ้างอิงอย่างแพร่หลาย

2.1 OECD พัฒนา Better Life Index (BLI)

OECD พัฒนา Better Life Index (BLI) ภายใต้ความคิดริเริ่ม Better Life Initiative ซึ่งตอบสนองต่อรายงานของ Stiglitz-Sen-Fitoussi Commission ที่ชี้ว่า GDP อย่างเดียวไม่เพียงพอในการสะท้อนคุณภาพชีวิตที่แท้จริงของประชากร วัด “ความอยู่ดีมีสุข” ผ่าน 11 มิติหลัก ที่ครอบคลุมทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และความรู้สึกพึงพอใจในได้แก่

1. ที่อยู่อาศัย (Housing) – คุณภาพและความสามารถในการเข้าถึงที่อยู่อาศัย
2. รายได้ (Income) – รายได้เฉลี่ยของประชากรและระดับความมั่งคั่ง
3. การจ้างงาน (Jobs) – อัตราการมีงานทำ ความมั่นคง และรายได้จากการทำงาน
4. ชุมชน (Community) – ความสัมพันธ์ทางสังคมและการสนับสนุนซึ่งกันและกัน
5. การศึกษา (Education) – ระดับการศึกษาและโอกาสในการเรียนรู้

¹ สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ. (2565). ธรรมนูญว่าด้วยระบบสุขภาพแห่งชาติ ฉบับที่ 3 พ.ศ. 2565. เข้าถึงจาก

https://www.nationalhealth.or.th/wp-content/uploads/2022/07/ChaterT3_final_0.pdf

6. สิ่งแวดล้อม (Environment) – คุณภาพอากาศ คุณภาพน้ำ และพื้นที่สีเขียว
7. การมีส่วนร่วมของประชาชน (Civic Engagement) – อัตราการใช้สิทธิเลือกตั้งและความไว้วางใจในรัฐบาล
8. สุขภาพ (Health) – อายุขัยเฉลี่ยและภาวะสุขภาพโดยรวม
9. ความพึงพอใจในชีวิต (Life Satisfaction) – ระดับความสุขของประชากร
10. ความปลอดภัย (Safety) – อัตราอาชญากรรมและความมั่นคงของชุมชน
11. สมดุลชีวิตและการทำงาน (Work-life Balance) – การจัดสรรเวลาระหว่างงานและเวลาส่วนตัว

จุดเด่นของ BLI คือการให้ผู้ใช้สามารถปรับค่าน้ำหนักของแต่ละมิติได้ด้วยตนเอง ทำให้ดัชนีสามารถสะท้อนลำดับความสำคัญที่ต่างกันในแต่ละประเทศหรือแต่ละกลุ่มประชากร นอกจากนี้ OECD ยังจัดทำฐานข้อมูลดิบของแต่ละตัวชี้วัด ทำให้สามารถนำไปใช้เปรียบเทียบได้ในระดับประเทศภูมิภาคและประชากรย่อยได้อีกด้วย ทั้งนี้แม้ BLI จะเน้นการเปรียบเทียบข้ามประเทศแต่แนวคิดและมิติของดัชนีก็สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในระดับจังหวัดหรือท้องถิ่นของประเทศกำลังพัฒนาได้อย่างเหมาะสม นอกจากนี้งานวิจัยวิเคราะห์ข้อมูลจากผู้ใช้กว่า 130,000 คนพบว่า มีความแตกต่างในการให้ค่าน้ำหนักในแต่ละมิติ เช่น ผู้สูงอายุให้ความสำคัญด้านสุขภาพและความปลอดภัย ในขณะที่เยาวชนสนใจงาน การศึกษา และชีวิตในชุมชนมากกว่า,,,,,

2.2 Canadian Index of Well-Being (CIW):

ดัชนีนี้ริเริ่มโดยเครือข่ายนักวิชาการและภาคประชาสังคมในประเทศแคนาดาโดยมีศูนย์กลางการพัฒนาอยู่ที่ University of Waterloo จุดประสงค์ของ CIW คือการประเมินความอยู่ดีมีสุขของชาวแคนาดาในมิติต่าง ๆ ที่ไม่ใช่แค่เศรษฐกิจ โดยดัชนีแบ่งเป็น 8 มิติหลัก ได้แก่:

1. สุขภาพ (Health) – ภาวะสุขภาพกายและจิต
2. การศึกษา (Education) – การเข้าถึงและคุณภาพของระบบการศึกษา
3. การมีส่วนร่วมของประชาชน (Democratic Engagement) – ความสามารถของประชาชนในการมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจทางสังคม
4. คุณภาพของชุมชน (Community Vitality) – ระดับความไว้วางใจและความเชื่อมโยงทางสังคม
5. ความสมดุลระหว่างชีวิตและการทำงาน (Time Use) – เวลาที่ใช้ในการทำงานและการพักผ่อน
6. สิ่งแวดล้อม (Environment) – คุณภาพสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ
7. มาตรฐานการครองชีพ (Living Standards) – ความมั่นคงทางเศรษฐกิจและคุณภาพชีวิตของประชากร
8. วัฒนธรรมและนันทนาการ (Leisure & Culture) – การเข้าถึงกิจกรรมนันทนาการและวัฒนธรรม

CIW ใช้เป็นเครื่องมือวิเคราะห์แนวโน้มของคุณภาพชีวิตของประชากรแคนาดาในระยะยาว สุขภาพ เวลาและสมดุลชีวิต การมีส่วนร่วมของพลเมือง การศึกษา สิ่งแวดล้อม ความมั่นคงทางเศรษฐกิจ วัฒนธรรม และชุมชน โดยมีตัวชี้วัดย่อย 8 ตัวต่อมิติ รวมเป็น 64 ตัวชี้วัด เพื่อวัดความเปลี่ยนแปลงในเชิงดัชนีในแต่ละด้านอย่างละเอียด ทั้งในเชิงวัตถุประสงค์และอัตรวิสัยซึ่งอิงจากข้อมูลที่มีอยู่แล้วในระบบของรัฐบาล CIW มีจุดแข็งในการประมวลผลแนวโน้ม ของความเป็นอยู่ในช่วงระยะเวลา 10-15 ปี ทำให้เห็นผลกระทบของนโยบายต่าง ๆ ได้อย่างชัดเจน CIW ยังได้รับการนำไปใช้ โดยรัฐบาลท้องถิ่นหลายแห่งของแคนาดา ในการกำหนดแผนพัฒนาเมือง และสุขภาพชุมชน ทำให้เป็นตัวอย่างที่ดี ของการพัฒนาและใช้งานดัชนีระดับประเทศที่มีความเชื่อมโยงกับพื้นที่อย่างแท้จริง วิธีการวัดและประเมินผล โดยตั้งค่าปีฐาน (1994) ให้อยู่ที่ 100 แล้ววัดการเปลี่ยนแปลงแต่ละปี ใช้ค่าเฉลี่ยของตัวชี้วัดในแต่ละมิติ แล้วรวมค่าถ่วงน้ำหนักเท่า ๆ กันเพื่อหาค่ารวมของ CIW รายงานมีทั้งระดับชาติ ระดับจังหวัด เช่น

Ontario, Nova Scotia, Saskatchewan และระดับพื้นที่ชุมชน เช่น Waterloo รวมถึงรายงานเจาะประเด็นเฉพาะกลุ่ม เช่นผู้สูงอายุ จุดเด่นของ CIW คือ ให้ภาพที่ลึกและหลากหลายกว่าการใช้ GDP เพียงตัวเดียว ตัวชี้วัดสอดคล้องกับคุณค่าของสังคม และปรับตามข้อเสนอจากประชาชนและผู้เชี่ยวชาญ มีการใช้งานจริงในระดับภูมิภาคและท้องถิ่น เพื่อวางแผนนโยบายสาธารณะที่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน แต่ก็มีข้อจำกัดเนื่องจาก การวัดบางมิติอาจยังไม่ครอบคลุม เช่น ประสิทธิภาพเฉพาะกลุ่มเชื้อชาติหรือชนพื้นเมือง,,,

2.3 Gross National Happiness (GNH):

ประเทศภูฏานพัฒนาดัชนี GNH ขึ้นมาเป็นแนวคิดนำในการพัฒนาประเทศ โดยให้ความสำคัญกับ “ความสุข” มากกว่า “ความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจ” ดัชนี GNH มีโครงสร้างที่ประกอบด้วย 9 ด้าน ได้แก่ สุขภาพ การศึกษา การใช้เวลว่าง ความหลากหลายทางวัฒนธรรม ความมั่นคงของชุมชน สิ่งแวดล้อม การกำกับที่ดี ความเป็นอยู่ทางจิตวิญญาณ และมาตรฐานการครองชีพ ตัวชี้วัดที่เข้มแข็ง วัตถุประสงค์ เช่น รายได้ อายุขัย และเชิงความรู้สึก เช่น ความสงบภายในจิตใจ ความสุข ความเชื่อทางศาสนา

การออกแบบนโยบายของรัฐบาลภูฏานต้องผ่านการประเมินผลกระทบต่อ GNH ก่อนการอนุมัติ GNH ได้รับการยอมรับในระดับนานาชาติว่าเป็นโมเดลใหม่ของการพัฒนาที่ยั่งยืนแม้บางตัวชี้วัดอาจไม่สามารถวัดในเชิงสากลได้ง่าย แต่แนวคิดโดยรวมของ GNH ชี้ให้เห็นว่าการพัฒนาที่ยั่งยืนควรเน้นผลลัพธ์ที่สอดคล้องกับคุณค่าทางสังคมและวัฒนธรรม ของแต่ละพื้นที่

2.4 Human Development Index (HDI):

HDI พัฒนาโดยโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (UNDP) ตั้งแต่ปีค.ศ.1990 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อใช้เป็นมาตรวัด ทางเลือกที่ครอบคลุมมากกว่าการพึ่งพา GDP เพียงอย่างเดียว เป็นหนึ่งในดัชนีที่ได้รับการอ้างอิงมากที่สุดในโลก โดยวัดความก้าวหน้าของประเทศ ใน 3 ด้าน ได้แก่ สุขภาพ – อายุขัยเฉลี่ยเมื่อแรกเกิด (Life expectancy at birth) การศึกษา – จำนวนปีเฉลี่ยที่ได้รับการศึกษา และจำนวนปีที่คาดว่าจะได้รับการศึกษา และมาตรฐานการครองชีพ – รายได้ประชาชาติต่อหัว (GNI per capita) ปรับตามกำลังซื้อ (PPP) HDI มีจุดเด่นที่ใช้ข้อมูลง่าย เข้าใจได้รวดเร็ว และสามารถเปรียบเทียบข้ามประเทศได้ดี อย่างไรก็ตาม HDI ถูกวิจารณ์ว่ามีมิติของคุณภาพชีวิตยังไม่ครอบคลุม เช่น ขาดเรื่องสิ่งแวดล้อม ความไม่เสมอภาค และความพึงพอใจของชีวิต แต่ในทางปฏิบัติ HDI ยังคงเป็นฐานคิดสำคัญ สำหรับการพัฒนาดัชนีที่ซับซ้อน มากขึ้นในประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก รวมถึงการประยุกต์ใช้ในระดับจังหวัด หรือเขตเศรษฐกิจภายในประเทศด้วย ข้อวิจารณ์ ได้แก่ การครอบคลุมมิติด้านคุณภาพชีวิตที่จำกัด เช่น ยังไม่รวมประเด็น ด้านสิ่งแวดล้อม ความไม่เสมอภาค หรือความพึงพอใจในชีวิตโดยตรง HDI นับเป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนาดัชนีอื่น ๆ เช่น Inequality-adjusted HDI (IHDI), Gender Development Index (GDI) และ Multidimensional Poverty Index (MPI) ที่ขยายความเข้าใจในมิติต่าง ๆ เพิ่มเติม^{ข,ค,ง,จ}

^ข United Nations Development Programme. Human Development Report 2025: A Matter of Choice: People and Possibilities in the Age of AI [Internet]. New York: UNDP; 2025 May 6 [cited 2025 Sep 7]. Available from: <https://hdr.undp.org/content/human-development-report-2025>

^ค United Nations Development Programme. HDR 2025 Technical Notes [Internet]. New York: UNDP; 2025. [cited 2025 Sep 7]. Available from: https://hdr.undp.org/sites/default/files/2025_HDR/HDR25_Technical_Notes.pdf

^ง United Nations Development Programme. Human Development Data Center – Human Development Index (HDI) [Internet]. New York: UNDP; [cited 2025 Sep 7]. Available from: <https://hdr.undp.org/data-center/human-development-index>

^จ Penninx B, Arriagada P. The Human Development Index and related indices: what they are and what we can learn from them – Our World in Data [Internet]. 2023 [cited 2025 Sep 7]. Available from: <https://ourworldindata.org/human-development-index>

2.5 Gallup World Poll & World Happiness Report:

World Happiness Report เป็นรายงานประจำปีที่จัดพิมพ์โดยสถาบัน Wellbeing Research Centre มหาวิทยาลัยอ็อกซ์ฟอร์ด ร่วมกับ Gallup และเครือข่าย Sustainable Development Solutions Network (SDSN) ภายใต้สัญญาของสหประชาชาติ โดยให้ข้อมูลเชิงเปรียบเทียบความสุข (happiness) ของประชาชนในกว่า 140-150 ประเทศผ่าน Gallup World Poll ตัวชี้วัดสำคัญ (6 ปัจจัยหลัก) ได้แก่ รายได้ต่อหัว (GDP per capita) การสนับสนุนทางสังคม (Social support) อายุขัยที่มีสุขภาพดี (Healthy life expectancy) เสรีภาพในการเลือกชีวิต (Freedom to make life choices) การมีน้ำใจ (Generosity) การรับรู้การทุจริต (Perception of corruption) มีจุดเด่นคือ ใช้มาตรวัด ความสุขเชิงอัตวิสัย (subjective well-being) ผ่านคำถาม Cantril ซึ่งให้ผู้ตอบประเมินคุณภาพชีวิตของตนเอง ในสเกล 0-10 วัดมิติทั้งเชิง ข้อมูล และ ความรู้สึก ทำให้ได้ภาพความสุขที่สมดุลทั้งด้านเศรษฐกิจและความรู้สึกชีวิต ได้รับความสนใจจากสื่อและสาธารณชนอย่างกว้างขวาง และบางประเทศเริ่มใช้ข้อมูลเชิงนี้ในการสื่อสารนโยบายหรือประเมิน ภาพรวมสังคมแต่มีข้อจำกัดเรื่องดัชนี ที่อิงจากการรับรู้ของผู้ตอบ (อัตวิสัย) และอาจถูกวิพากษ์ว่า มีความลำเอียง หรือไม่สม่ำเสมอ เช่น ตัวอย่างขนาดตัวอย่างแต่ละประเทศหรือคตินิยมตัว World Happiness Report แม้จะมีอิทธิพล ต่อสื่อและสาธารณะแต่การนำไปใช้ในระดับท้องถิ่นหรือเชิงนโยบายในระดับพื้นที่ยังไม่แพร่หลาย^{ก,ข,ค,ง,จ}

2.6 รายงาน Thai Health Report ของ สสส.

จัดทำขึ้นเป็นรายปี เพื่อสะท้อนภาพรวมสุขภาพประชาชนไทยในมิติต่าง ๆ ทั้งสุขภาพกาย จิต สังคม และความรู้ โดยแต่ละฉบับ มุ่งนำเสนอประเด็นสำคัญที่ตอบโจทย์ความท้าทายทางสุขภาพในยุคนั้น ปี 2566 มุ่งเน้น Determinants of Health (SDH) เพื่อขยายฐาน ความเข้าใจสุขภาพไปยังปัจจัยทางสังคม ส่วนปี 2567 ใช้หัวข้อ Digital Technology & Health ตามกรอบจาก The Lancet & Financial Times Commission รายงานแบ่งเนื้อหาเป็น “สถานการณ์เด่น 10 เรื่อง”, “เรื่องพิเศษ”, และบทสรุปเชิงนโยบาย (Policy Brief) ทำให้ เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายหลายระดับ ทั้งประชาชนทั่วไป นักวิชาการ และผู้กำหนดนโยบายขณะที่รายงานเชิงประเด็นปีต่อปีช่วยกระตุ้นให้เกิด ความตระหนัก แม้จะยังขาดกรอบดัชนีพร้อม เปรียบเทียบข้ามปีหรือพื้นที่ และตัวชี้วัดเชิงอัตวิสัย เช่น ความพึงพอใจต่อชีวิต ซึ่งเป็นข้อมูล สำคัญต่อการพัฒนา TWBI (Thailand Well-Being Index) ในอนาคต^{ฉ,ช,ฅ,ฉ,ค}

^ก The World Happiness Report. About [Internet]. Oxford: Wellbeing Research Centre; [cited 2025 Sep 7]. Available from: <https://www.worldhappiness.report/about/>

^ข Helliwell J, Layard R, Sachs J, De Neve JE, editors. World Happiness Report 2025 [Internet]. New York: SDSN; 2025 [cited 2025 Sep 7]. Available from: <https://www.worldhappiness.report/e-x/2025/>

^ค Wikipedia contributors. World Happiness Report – Wikipedia [Internet]. Wikimedia Foundation; [cited 2025 Sep 7]. Available from: https://en.wikipedia.org/wiki/World_Happiness_Report

^ง Advisory. How did the U.S. compare? – World Happiness Report [Internet]. 2025 Mar 24 [cited 2025 Sep 7]. Available from: <https://www.advisory.com/daily-briefing/2025/03/24/world-happiness-report>

^จ Financial Times. Discord over happiness use of happiness metrics to steer policy [Internet]. 2024 [cited 2025 Sep 7]. Available from: <https://www.ft.com/content/4989fb39-841d-40c9-803e-075ff53a1806>

^ฉ Thai Health Promotion Foundation. Thai Health Report 2023: Social Determinants of Health (SDH) [Internet]. Bangkok: ThaiHealth; 2023 [cited 2025 Sep 7]. Available from: <https://www.thaihealth.or.th/wp-content/uploads/2023/11/Thai-Health-2023.pdf>

^ช Thai Health Promotion Foundation. Thai Health Report 2024: Digital Technology and Thai Health [Internet]. Bangkok: ThaiHealth; 2024 [cited 2025 Sep 7]. Available from: <https://www.thaihealth.or.th/wp-content/uploads/2024/08/Thai-Health-2024.pdf>

2.7 Thailand Well-Being Index (TWI) (โดย TDRI):

TWI เป็นดัชนีที่พัฒนาโดยความร่วมมือของภาควิชาการและภาคประชาสังคม โดยมีสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (TDRI) เป็นหนึ่งในผู้ผลักดันหลัก จุดมุ่งหมายของ TWI คือการสะท้อนระดับ ความอยู่ดีมีสุขของประชาชนไทยในหลากหลายมิติอย่างครอบคลุม โดยใช้กรอบแนวคิดจาก OECD Better Life Index (BLI) ที่ครอบคลุม 11 มิติ เช่น รายได้ การศึกษา สุขภาพ ความปลอดภัย การมีงานทำ และการมีส่วนร่วมในสังคม เป็นต้น TWI ได้เริ่มพัฒนาในช่วงปี 2564 โดยนำข้อมูลที่มีอยู่จากหน่วยงานภาครัฐและเอกชนมาสังเคราะห์เพื่อจัดทำดัชนีเบื้องต้นจำนวน 20 ตัวชี้วัด แม้ว่าจะมีข้อจำกัดด้านข้อมูลในบางมิติ แต่ก็สามารถสะท้อนสภาพความเป็นอยู่ของประชาชนไทย ในประเด็นสำคัญได้ดี จุดแข็งของ TWI คือการใช้กรอบมาตรฐานสากล (OECD BLI) ทำให้สามารถเปรียบเทียบ ระหว่างประเทศได้ในระดับหนึ่งดำเนินการโดยภาคประชาสังคม ทำให้สะท้อนความต้องการและประสบการณ์ตรง ของประชาชนมากกว่าการใช้ข้อมูลเชิงนโยบายเพียงอย่างเดียว ครอบคลุมหลายมิติที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิต แต่ก็มีข้อจำกัด คือขาดข้อมูลในบางมิติที่สำคัญ เช่น คุณภาพสิ่งแวดล้อมหรือการเข้าถึงบริการสาธารณสุขอย่างละเอียด ยังไม่มีระบบจัดเก็บ ข้อมูลอย่างสม่ำเสมอเพื่อใช้ในการติดตามผลระยะยาว และยังไม่ถูกนำไปใช้ในเชิงนโยบายของรัฐอย่างเป็นระบบ^{53, 54, 55}

2.8 “ดัชนีความก้าวหน้าของคน” หรือ Human Achievement Report:

จัดทำโดยสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) เป็นความพยายาม ในการประเมินระดับความก้าวหน้าในการพัฒนาคนไทยอย่างรอบด้าน ครอบคลุม 8 มิติหลัก ได้แก่ สุขภาพ การศึกษา การดำรงชีวิตที่มั่นคง รายได้ การมีส่วนร่วม ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน สิ่งแวดล้อม และครอบครัวอบอุ่น โดยในแต่ละมิติมีดัชนีย่อย 4 ตัว รวมเป็น 32 ตัวชี้วัด รายงานดัชนีนี้ มีจุดเด่นคือ ประยุกต์ใช้แนวทางของ Human Development Index (HDI) รูปแบบการจัดทำคล้าย HDI ของ UNDP โดยใช้คะแนนมาตรฐาน 0-1 และสังเคราะห์ค่าดัชนีรวม ซึ่งเป็นแนวทางที่ได้รับการยอมรับในระดับสากล ความครอบคลุมมิติสังคมอย่างรอบด้าน ใช้ข้อมูลสถิติที่น่าเชื่อถือแหล่งข้อมูลส่วนใหญ่มาจากการสำรวจของ สำนักงานสถิติแห่งชาติ และหน่วยงานรัฐอื่น เช่น สธ. สพฐ. และสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ทำให้ได้ข้อมูลที่เปรียบเทียบข้ามพื้นที่ได้อย่างต่อเนื่อง มีการรายงานระดับจังหวัด ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการวางแผนนโยบายในพื้นที่ สามารถนำมาต่อยอดในการจัดทำ TWBI ได้ โดยอาจเพิ่มเติมมิติใหม่ เช่น สุขภาวะทางจิต ความมีอายุยืนยาวที่มีคุณภาพ คุณภาพการศึกษา คุณภาพสิ่งแวดล้อม เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม ยังไม่มีดัชนีเดียวที่บูรณาการทุกมิติและมีความครอบคลุมในระดับจังหวัดทั่วประเทศ ทำให้เกิดความจำเป็นในการจัดทำดัชนีความอยู่ดีมีสุขของประชากรและสังคม Thailand Well-Being Index (TWBI) เพื่อเติมเต็มช่องว่างดังกล่าวและสนับสนุนการตัดสินใจเชิงนโยบายที่อิงข้อมูลสุขภาวะในระดับพื้นที่ได้อย่างแท้จริง โดยประยุกต์แนวคิดจากดัชนีระหว่างประเทศและในประเทศที่เหมาะสมกับบริบทของไทยในปัจจุบัน ทั้งในเชิงมิติ ตัวชี้วัด และแหล่งข้อมูลที่สามารถหาได้จริง

⁵³ TDRI. (2021). Measuring well-being in Thai society. Retrieved from <https://tdri.or.th/en/2021/11/measuring-well-being-in-thai-society/>

⁵⁴ Bangkok Post. (2021). Measuring well-being in Thai society. Retrieved from <https://www.bangkokpost.com/opinion/opinion/2220607/measuring-well-being-in-thai-society>

⁵⁵ Cummins, R. A., & Lau, A. L. D. (2005). Personal Wellbeing Index – Adult. Melbourne: Australian Centre on Quality of Life.

⁵⁶ Suavansri, N., et al. (2022). Well-being in Thailand: A Culturally Driven Grounded Inquiry Exploration of a Complex Construct. Retrieved from <https://www.researchgate.net/publication/361148894>

2.9 แนวคิดมาตรวัดเมืองแห่งความสุขของทุกคน

“คู่มือมาตรวัดเมืองแห่งความสุขของทุกคน” ซึ่งจัดทำโดยมูลนิธิศึกษากภาพชุมชน ภายใต้โครงการขยายผลการขับเคลื่อนมิติสมัชชาสุขภาพแห่งชาติ เป็นเครื่องมือที่มุ่งเน้นการวัดสุขภาวะในระดับพื้นที่เมือง โดยให้ความสำคัญกับมิติ ของความสุขและคุณภาพชีวิตที่ประชาชนสามารถกำหนดนิยามร่วมกันได้ มาตรวัดเมือง ใช้แนวคิด “เมืองแห่งความสุขของทุกคน” ที่ขับเคลื่อนจากมุมมองของประชาชนโดยตรง ส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการกำหนดนิยามความสุข การออกแบบตัวชี้วัด การติดตามประเมินผล ให้ความสำคัญกับมิติคุณภาพชีวิตตามความหมาย ทางสังคม วัฒนธรรม และบริบทเฉพาะของแต่ละพื้นที่ แม้ว่าโครงสร้างและมิติของมาตรวัดไม่ได้กำหนดชุดตัวชี้วัดตายตัว ในเชิงเทคนิค แต่เสนอ 6 มิติที่เป็นแนวทางเบื้องต้น ได้แก่:1) สุขภาพ 2) เศรษฐกิจฐานราก 3) ความมั่นคงในชีวิต 4) สิ่งแวดล้อมเมือง 5) ความสัมพันธ์ในชุมชน 6) การเข้าถึงบริการภาครัฐ คู่มือมีการจัดทำโดยเน้นการมีส่วนร่วม (Participatory Index Development) กระบวนการวัดมาจากการพูดคุย และสร้างความเข้าใจร่วมกันของคนในพื้นที่ มีความยืดหยุ่นที่ดัชนีสามารถปรับให้เข้ากับบริบทเฉพาะของแต่ละชุมชนเมืองได้ เพื่อคนในพื้นที่ จะรู้สึกเป็นเจ้าของกระบวนการวัดมากกว่าเครื่องมือที่กำหนดจากส่วนกลาง คู่มือมีข้อจำกัดที่ขาดมาตรฐานกลาง ไม่มีชุดตัวชี้วัดที่สามารถเปรียบเทียบข้ามพื้นที่ได้ชัดเจน การใช้ในเชิงนโยบายยังจำกัด¹

2.10 ดัชนีความมั่นคงของมนุษย์ (CHSI) โดยกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

ดัชนีความมั่นคงของมนุษย์ (Composite Human Security Index: CHSI) เป็นดัชนีที่พัฒนาขึ้น โดยกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (พม.) เพื่อใช้ประเมินระดับความมั่นคง ของประชาชนในระดับพื้นที่ โดยครอบคลุมประเด็นทางเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม สุขภาพ ความปลอดภัย และการเข้าถึงบริการของรัฐ ซึ่งสะท้อนความอยู่ดีมีสุขของประชาชนอย่างรอบด้าน ประกอบด้วย 9 มิติ ได้แก่ (1) สุขภาพ, (2) การศึกษา, (3) รายได้และความเป็นอยู่, (4) ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน, (5) สิ่งแวดล้อม, (6) การเข้าถึงบริการของรัฐ, (7) ความมั่นคงทางสังคม, (8) การมีงานทำ และ (9) ที่อยู่อาศัย โดยในแต่ละมิติมีตัวชี้วัดย่อยที่ใช้ข้อมูล จากหน่วยงานรัฐ และระบบสารสนเทศระดับจังหวัด จุดแข็งของ CHSI คือมีความครอบคลุมหลายมิติของความมั่นคง ในชีวิตที่ ส่งผลต่อ คุณภาพชีวิต มีการรายงานข้อมูลระดับจังหวัด ทำให้สามารถเปรียบเทียบพื้นที่ได้ เชื่อมโยงกับการกำหนดนโยบายสวัสดิการ และความช่วยเหลือ แต่ก็มีข้อจำกัดเนื่องจากบางตัวชี้วัดยังพึ่งพาข้อมูลทุติยภูมิที่ขาดความสม่ำเสมอในการจัดเก็บหรือปรับปรุง แต่สามารถนำมาเป็นต้นแบบในการพัฒนา Thailand Well-Being Index (TWBI) ได้ โดยเฉพาะในด้านโครงสร้าง การจัดกลุ่ม มิติการใช้ข้อมูลระดับจังหวัด และความเชื่อมโยงกับนโยบายรัฐ ทั้งนี้ TWBI อาจเสริมเพิ่มเติม ในด้านการมีส่วนร่วมของ ประชาชน และมิติคุณภาพชีวิตเชิงอัตวิสัยเพื่อให้ครอบคลุมยิ่งขึ้น

2.11 สรุปข้อว่างขององค์ความรู้และเหตุผลที่ต้องพัฒนา TWBI

ในช่วงหลายทศวรรษที่ผ่านมา มีการตระหนักเพิ่มขึ้นว่า ผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (GDP) เพียงอย่างเดียวไม่สามารถสะท้อนความก้าวหน้าและคุณภาพชีวิตของประชาชนได้อย่างแท้จริง (OECD, 2020; UNDP, 2023) ดัชนีทางเลือกจึงถูกพัฒนาขึ้นทั้งในระดับสากลและระดับประเทศ เพื่อวัดและประเมิน ความอยู่ดีมีสุข (Well-Being) ของประชาชนอย่างองค์รวม ครอบคลุมทั้งมิติสุขภาพ เศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม การศึกษา และการมีส่วนร่วมในสังคม สำหรับประเทศไทยเองก็มีความพยายามพัฒนาดัชนีหลายรูปแบบ เช่น ดัชนีสุขภาวะคนไทยของ สสส., Human Achievement Index (HAI) ของ สศช., และ Community Happiness and Social Index (CHSI) ของ พม. อย่างไรก็ตาม

¹ มูลนิธิศึกษากภาพชุมชน. คู่มือมาตรวัดเมืองแห่งความสุขของทุกคน. กรุงเทพฯ: มูลนิธิศึกษากภาพชุมชน; 2564.

ดัชนีเหล่านี้ยังไม่สามารถทำหน้าที่เป็น มาตรฐานกลาง ที่สะท้อนสุขภาวะประชาชนได้ครอบคลุมและต่อเนื่อง โดยเฉพาะในระดับจังหวัด ซึ่งเป็นระดับพื้นที่ที่มีความสำคัญต่อการกำหนดนโยบายและการพัฒนา

ตารางที่ 1เปรียบเทียบดัชนีที่มีการใช้ในระดับชาติและระดับสากล

ดัชนี/รายงาน	มิติที่ครอบคลุม	ระดับการใช้	ลักษณะข้อมูล	จุดแข็ง	ข้อจำกัด	โอกาสการพัฒนา TWBI
BLI (OECD Better Life Index)	สุขภาพ, รายได้, งาน, การศึกษา, สิ่งแวดล้อม, ความมั่นคง, การมีส่วนร่วม ฯลฯ	ประเทศสมาชิก OECD/เปรียบเทียบข้ามประเทศ	วัดดู+อัติวิสัย (Survey-based + statistics)	ครอบคลุมชีวิตหลายมิติ มีส่วนร่วมจาก ประชาชน	อิงประเทศพัฒนา แล้ว อาจไม่เหมาะ กับ ประเทศกำลังพัฒนา	เป็นต้นแบบมิติหลากหลายที่ควรศึกษา
CIW (Canadian Index of Wellbeing)	8 มิติ เช่น สุขภาพ, การศึกษา, เวลา, ความสัมพันธ์, สิ่งแวดล้อม ฯลฯ	ระดับประเทศ/จังหวัดในแคนาดา	ข้อมูลสถิติ + Survey	เน้นมิติคุณภาพ ชีวิตที่ไม่ใช่แค่ เศรษฐกิจ	มุ่งเน้นบริบทของ แคนาดา ไม่ได้ใช้สากลมากนัก	มีโครงสร้างครบถ้วนในการวัด wellbeing
GNH (Gross National Happiness)	9 มิติ เช่น สุขภาพ, การศึกษา, การใช้เวลา, สิ่งแวดล้อม, จิตวิญญาณ ฯลฯ	ประเทศภูฏาน	Survey + มาตรฐานวัฒนธรรม	เน้นคุณค่า ทางวัฒนธรรม เป็นหลัก	ไม่สามารถนำมาวัดเปรียบเทียบใน บริบทต่างประเทศ ได้ง่าย	เป็นแรงบันดาลใจในการใส่บริบทไทย
HDI (Human Development Index)	3 มิติ: อายุขัย, การศึกษา, รายได้	เปรียบเทียบ ระหว่างประเทศ	ข้อมูลสถิติจาก UN	ง่ายในการเปรียบเทียบ ข้ามประเทศ	มิติแคบ ไม่ครอบคลุมสังคมและสิ่งแวดล้อม	ใช้ฐานคิด เป็นแนวทาง วิเคราะห์ข้อมูล
WHR (World Happiness Report)	6 ด้าน: รายได้, สุขภาพ, สังคม, เสรีภาพ, การมีน้ำใจ, การทุจริต	เปรียบเทียบ ระดับประเทศ	Survey โดย Gallup	เน้นความรู้สึก ของประชาชน	ใช้ subjective เป็นหลัก, ไม่เหมาะใช้ท้องถิ่น	แสดงมุมมองจาก ประชาชน, ใช้สื่อสาร TWBI
TWI (Thailand Well-Being Index) by TDRI	สุขภาพ, สังคม, การศึกษา, สิ่งแวดล้อม, เศรษฐกิจ	ยังจำกัดในเชิงแนวคิด และวิชาการ	สถิติทางการ	พัฒนาขึ้นเพื่อใช้ ในบริบทไทย	ยังไม่ใช้จริง ไม่มีระบบรายงานต่อเนื่อง	เป็นต้นแบบโดยตรง ต้องพัฒนาการใช้งาน
รายงานสุขภาพ คนไทย (สสส.)	สุขภาพ, สิ่งแวดล้อม, พฤติกรรมสุขภาพ, บริบทสังคม	รายปี สนับสนุน เจิงนโยบายระดับชาติ	ข้อมูลวิชาการ + สถิติ + เชิงคุณภาพ	รายงานสถานการณ์ สุขภาพ อย่างต่อเนื่อง	ไม่สม่ำเสมอ ในมิติข้อมูลเชิงพื้นที่	ใช้ข้อมูลและแนวคิดปรับเข้าสู่ TWBI
รายงานความก้าวหน้าของ คน (สศช.)	8 มิติ: สุขภาพ, การศึกษา, รายได้, การมีงานทำ, การมีส่วนร่วม ฯลฯ	ระดับจังหวัด ในไทย	ข้อมูลจาก ระบบราชการ	ข้อมูลครอบคลุมหลายมิติ ระดับจังหวัด	ไม่ได้สื่อสาร ในรูปแบบดัชนีที่เข้าใจง่าย	เป็นฐานข้อมูลระดับพื้นที่ที่ดี

3. แนวคิดการพัฒนาดัชนีความอยู่ดีมีสุขของประชากรและสังคม ประเทศไทย (Thailand Well-Being Index - TWBI)

ประเทศไทยได้ปรับใช้แนวคิดดังกล่าวให้สอดคล้องกับบริบทของประเทศ โดยกำหนดกรอบดัชนีออกเป็น 5 มิติหลัก คือ

1. สุขภาพ (Health)
2. สังคมและเศรษฐกิจ (Social & Economic)
3. สิ่งแวดล้อมและโครงสร้างพื้นฐาน (Environment & Infrastructure)
4. การศึกษาและทรัพยากรมนุษย์ (Education & Human Capital)
5. การมีส่วนร่วมของประชาชน (Civic Engagement)

ทั้งนี้ ในแต่ละมิติประกอบด้วยตัวชี้วัดย่อยรวม 22 ตัว โดยแปลงค่าข้อมูลดิบของแต่ละตัวชี้วัดเป็นคะแนนมาตรฐาน 25–100 คะแนน จากนั้นคำนวณคะแนนรายมิติด้วยค่าเฉลี่ยของตัวชี้วัดในมิตินั้น และคำนวณคะแนน TWBI รวมด้วยค่าเฉลี่ยของคะแนน 5 มิติ เพื่อให้เปรียบเทียบข้ามจังหวัดและติดตามแนวโน้มตามเวลาได้อย่างโปร่งใส

การพัฒนา TWBI ได้อาศัยข้อมูลจากแหล่งที่เชื่อถือได้ของภาครัฐ เช่น สำนักงานสถิติแห่งชาติ (NSO), สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (NESDC), กรมอนามัย, สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ (สปสช.), สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจดิจิทัล (DEPA), สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) และข้อมูลจากภาคประชาสังคม รวมถึงความร่วมมือกับนักวิชาการและหน่วยงานวิจัยในประเทศ

4. ระเบียบวิธีการจัดทำดัชนี TWBI (Thailand Well-Being Index)

4.1 กรอบแนวคิดในการจัดทำ

การพัฒนาดัชนีความเป็นอยู่ที่ดีของคนไทย (Thailand Well-Being Index: TWBI) มีพื้นฐานมาจากแนวคิด แบบองค์รวม (Holistic Approach) ที่มุ่งสะท้อนภาพคุณภาพชีวิตประชาชนทั้งในมิติด้านสุขภาพ เศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และการมีส่วนร่วมในระดับพื้นที่ โดยมีเป้าหมายเพื่อให้สามารถใช้ประโยชน์ในระดับจังหวัด เทียบเคียงกันได้ทั่วประเทศ และสนับสนุนการกำหนดนโยบายในเชิงพื้นที่อย่างมีประสิทธิภาพ TWBI ให้ความสำคัญกับการบูรณาการข้อมูลโดยอิงบนฐานข้อมูลสาธารณะจากหน่วยงานของรัฐและการสำรวจ ที่มีความน่าเชื่อถือ เพื่อสะท้อนสถานการณ์และผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจริงในระดับพื้นที่

4.2 เกณฑ์การคัดเลือกตัวชี้วัด

1. สอดคล้องกับแนวโน้มสากลหรือเป็นประเด็นสำคัญของไทย
2. มีหน่วยงานรัฐที่รับผิดชอบโดยตรง
3. สามารถเข้าถึงข้อมูลระดับจังหวัดได้
4. มีความสม่ำเสมอในการจัดเก็บ
5. ข้อมูลมีความน่าเชื่อถือและตรวจสอบได้
6. ข้อมูลเป็นปัจจุบัน (ไม่เกิน 3 ปี)
7. จำนวนตัวชี้วัดในระบบอยู่ในช่วง 20–30 ตัว
8. ครอบคลุม 5 มิติหลักของคุณภาพชีวิต ได้แก่ สุขภาพ เศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และการมีส่วนร่วม

4.3 กระบวนการคัดเลือกตัวชี้วัด

1. สืบค้นแนวทางการวัดความเป็นอยู่ที่ดีในระดับสากลและไทย
2. วิเคราะห์เปรียบเทียบตัวชี้วัดต่างประเทศกับบริบทของประเทศไทย
3. รวบรวมรายการตัวชี้วัดจากหน่วยงานภาครัฐ/แหล่งข้อมูลเปิด
4. วิเคราะห์เบื้องต้นตามเกณฑ์ที่กำหนด
5. คัดเลือกตัวชี้วัดสุดท้ายและจัดกลุ่มเป็น 5 มิติ
6. จัดประชุมผู้เชี่ยวชาญ/ภาคีที่เกี่ยวข้อง
7. ปรับปรุงและสรุป

5. ความเชื่อมโยงระหว่าง TWBI และ SDGs Thailand Well-Being Index (TWBI) and Sustainable Development Goals (SDGs)

ดัชนีความอยู่ดีมีสุขของประเทศไทย (Thailand Well-Being Index: TWBI) เป็นเครื่องมือที่พัฒนาขึ้น เพื่อสะท้อนระดับความอยู่ดีมีสุข ของประชาชนในมิติต่าง ๆ อย่างรอบด้าน ทั้งด้านสุขภาพ รายได้ การศึกษา

คุณภาพสิ่งแวดล้อมและการมีส่วนร่วมของพลเมืองโดยมีวัตถุประสงค์ในการส่งเสริมการพัฒนานโยบายสาธารณะ ที่สอดคล้องกับบริบทของแต่ละพื้นที่และเพื่อเป็นข้อมูลสำหรับการตัดสินใจเชิงนโยบายที่มีประสิทธิภาพ

การพัฒนา TWBI มีพื้นฐานจากแนวคิดเรื่องความอยู่ดีมีสุขแบบองค์รวม (Holistic Well-Being) ซึ่งมองประชาชนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาและให้ความสำคัญกับมิติทางสังคมเศรษฐกิจสิ่งแวดล้อม และการมีส่วนร่วม อย่างเท่าเทียมกัน โดยใช้ข้อมูลที่เชื่อถือได้จากหน่วยงานภาครัฐและองค์กรที่เกี่ยวข้อง นอกจากนี้ ยังมีการจัดทำเกณฑ์การ ให้คะแนน เพื่อให้เปรียบเทียบระหว่างพื้นที่และเพื่อสื่อสารสถานะความอยู่ดีมีสุขในรูปแบบที่เข้าใจง่าย

ดัชนี TWBI มีความเชื่อมโยงกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) อย่างเป็นทางการ โดยสามารถแจกแจงความเชื่อมโยงระหว่างมิติของ TWBI กับ SDGs ได้ดังนี้:

ตารางที่ 2 สรุปการเชื่อมโยง TWBI กับเป้าหมาย SDGs

มิติของ TWBI	เป้าหมาย SDGs ที่เกี่ยวข้อง	คำอธิบายโดยสังเขป
1. สุขภาพ (Health)	SDG 3: Good Health and Well-Being	ตัวชี้วัดด้านอายุขัย สุขภาพจิต โรคไม่ติดต่อ และกิจกรรมทางกาย เชื่อมโยงกับ SDG 3 อย่างชัดเจน
2. สังคมและเศรษฐกิจ (Social & Economic)	SDG 1: No Poverty SDG 8: Decent Work and Economic Growth SDG 10: Reduced Inequalities	ดัชนีรายได้ ความยากจน ความเหลื่อมล้ำ และการมีงานทำ สอดคล้องกับการลดความยากจน และส่งเสริมเศรษฐกิจแบบมีส่วนร่วม
3. สิ่งแวดล้อมและ โครงสร้างพื้นฐาน (Environment & Infrastructure)	SDG 6: Clean Water and Sanitation SDG 11: Sustainable Cities and Communities SDG 13: Climate Action	คุณภาพอากาศ น้ำสะอาด พื้นที่สีเขียว และโครงสร้างพื้นฐานด้านดิจิทัล เชื่อมโยงกับ SDGs ด้านสิ่งแวดล้อมและเมืองยั่งยืน
4. การศึกษาและทรัพยากรมนุษย์ (Education & Human Capital)	SDG 4: Quality Education SDG 8: Decent Work and Economic Growth	ตัวชี้วัดด้านคุณภาพการศึกษา การรู้หนังสือ การทำงานของผู้สูงอายุ และชั่วโมงการทำงาน สะท้อนทั้งคุณภาพการศึกษา และศักยภาพแรงงาน
5. การมีส่วนร่วมของประชาชน (Civic Engagement)	SDG 16: Peace, Justice and Strong Institutions SDG 17: Partnerships for the Goals	การมีส่วนร่วมทางการเมือง โครงการภาคประชาชน และการเป็นสมาชิกองค์กรชุมชน เชื่อมโยงกับสังคม ประชาธิปไตย และการพัฒนาแบบมีส่วนร่วม

TWBI พัฒนาเพื่อแก้ข้อจำกัดใน 3 ประเด็นหลัก คือ 1)ความครอบคลุม (Comprehensiveness) ที่ครอบคลุมทั้งสุขภาพ เศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และการศึกษา 2)ระดับการใช้งาน (Local Applicability) ที่ใช้ได้จริงในระดับจังหวัด เทียบกันได้ทั่วประเทศ 3)ความสม่ำเสมอในการจัดเก็บโดยหน่วยงานรัฐที่รับผิดชอบโดยตรง ดัชนี TWBI ไม่เพียงเป็นเครื่องมือวัดความอยู่ดีมีสุขในระดับจังหวัดหรือท้องถิ่น แต่ยังสามารถใช้เป็นเครื่องชี้วัด เจริญระบบเพื่อประเมินความก้าวหน้าในการบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) ของประเทศได้อย่างมีหลักฐาน เจริญประจักษ์ และสอดคล้องกับบริบทของสังคมไทย ดัชนีเดิม (HDI, WHR, BLI, CIW, GNH, ดัชนีสุขภาวะ สสส.) มีคุณค่าเฉพาะด้าน แต่ยังไม่ตอบโจทย์ไทยในเชิงพื้นที่และเชิงนโยบาย

6. โครงสร้างของ Thailand Well-Being Index (TWBI)

TWBI แบ่งออกเป็น 5 มิติ 22 ตัวชี้วัด ครอบคลุมปัจจัยสำคัญด้านสุขภาพ เศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และการมีส่วนร่วมของประชาชน เพื่อสะท้อนคุณภาพชีวิตของประชากรไทยอย่างรอบด้าน ดังนี้:

ตารางที่ 3 โครงสร้าง 5 มิติ 22 ตัวชี้วัด แหล่งข้อมูล และคำอธิบายสำหรับ Thailand Well-Being Index (TWBI)

มิติ	ดัชนี	คำอธิบายความสำคัญโดยย่อ	ที่มาข้อมูล
มิติที่ 1: สุขภาพ (Health)	1.1 อายุคาดเฉลี่ยเมื่อแรกเกิด (Life Expectancy at Birth)	จำนวนปีเฉลี่ยที่ทารกแรกเกิดคาดว่าจะมีชีวิตอยู่ สะท้อนสุขภาพประชากรโดยรวม	Dashboard อายุคาดเฉลี่ยและ HALE โดย IHPP/BOD Thailand; https://e-hale.bodthai.net/
	1.2 อายุคาดเฉลี่ยของการมีสุขภาพดี (Health-Adjusted Life Expectancy: HALE)	จำนวนปีที่คาดว่าจะมีชีวิตอยู่อย่างมีสุขภาพดี สะท้อนทั้งอายุยืนและคุณภาพชีวิต	Dashboard อายุคาดเฉลี่ยและ HALE โดย IHPP/BOD Thailand; https://e-hale.bodthai.net/
	1.3 อัตราตายด้วย 5 โรคร้ายแรง (NCD Mortality Rate)	อัตราการตายจากเบาหวาน ความดัน หัวใจขาดเลือด หลอดเลือดสมอง และ COPD ต่อแสนประชากร	กองโรคไม่ติดต่อ กรมควบคุมโรค / กระทรวงสาธารณสุข
	1.4 อัตราการมีกิจกรรมทางกายเพียงพอของประชากร (Physical Activity Rate)	สัดส่วนประชากรที่มีกิจกรรมทางกายเพียงพอตามเกณฑ์ ส่งผลต่อการป้องกันโรคเรื้อรัง	สำนักงานสถิติแห่งชาติ / การสำรวจพฤติกรรมด้านสุขภาพของประชากร
	1.5 ความชุกผู้ป่วยโรคซึมเศร้า (Depression Prevalence Rate)	อัตราผู้ป่วยโรคซึมเศร้าต่อพันประชากร สะท้อนสถานการณ์สุขภาพจิตในพื้นที่	ระบบคลังข้อมูลด้านการแพทย์และสุขภาพ กระทรวงสาธารณสุข (HDC)
มิติที่ 2: สังคมและเศรษฐกิจ (Social & Economic)	2.1 รายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือนต่อเดือน (Average Monthly Household Income)	รายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือนต่อเดือน สะท้อนศักยภาพทางเศรษฐกิจในการดำรงชีวิต	สำนักงานสถิติแห่งชาติ / สสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน
	2.2 สัดส่วนประชากรที่อยู่ต่ำกว่าเส้นความยากจน (Poverty Rate)	สัดส่วนประชากรที่มีรายได้/รายจ่ายต่ำกว่าเส้นความยากจน สะท้อนความเปราะบางทางเศรษฐกิจ	สำนักงานสถิติแห่งชาติ และ NESDC
	2.3 อัตราการว่างงาน (Unemployment Rate)	สัดส่วนกำลังแรงงานที่ไม่มีงานทำและกำลังหางาน สะท้อนภาวะตลาดแรงงาน	สำนักงานสถิติแห่งชาติ / สสำรวจภาวะการทำงานของประชากร
	2.4 อัตราคดีอาญาที่กระทบชีวิตและทรัพย์สิน (Crime Rate: Life & Property)	จำนวนคดีอาญาที่เกี่ยวข้องกับชีวิต ร่างกาย เพศ และทรัพย์สินต่อแสนประชากร	สำนักงานตำรวจแห่งชาติ / สถิติรายจังหวัดเผยแพร่ผ่านสำนักงานสถิติแห่งชาติ
	2.5 ดัชนีความเหลื่อมล้ำของรายได้ (Gini Index)	ค่าสัมประสิทธิ์ Gini สะท้อนความไม่เสมอภาคในการกระจายรายได้	NESDC / สำนักงานสถิติแห่งชาติ
	2.6 สัดส่วนค่าใช้จ่ายด้านสุขภาพต่อค่าใช้จ่ายครัวเรือน (Household Health Expenditure)	สัดส่วนค่าใช้จ่ายด้านสุขภาพต่อค่าใช้จ่ายครัวเรือน สะท้อนภาระทางเศรษฐกิจด้านสุขภาพ	สำนักงานสถิติแห่งชาติ / สสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน
มิติที่ 3: สิ่งแวดล้อมและโครงสร้างพื้นฐาน	3.1 ค่าเฉลี่ยปริมาณฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM2.5 (Average PM2.5)	ค่าเฉลี่ย PM2.5 รายปี สะท้อนคุณภาพอากาศและความเสี่ยงต่อสุขภาพ	กรมควบคุมมลพิษ / ONEP / รายงานสถานการณ์คุณภาพสิ่งแวดล้อม

มิติ	ดัชนี	คำอธิบายความสำคัญโดยย่อ	ที่มาข้อมูล
(Environment & Infrastructure)	3.2 ค่าดัชนีคุณภาพน้ำผิวดินเฉลี่ย (Average Water Quality Index)	ดัชนีคุณภาพน้ำผิวดินเฉลี่ย สะท้อนคุณภาพแหล่งน้ำต้นทางของพื้นที่	กรมควบคุมมลพิษ / ONEP / รายงานสถานการณ์คุณภาพสิ่งแวดล้อม
	3.3 พื้นที่สีเขียวต่อประชากร (Green Space per Capita)	พื้นที่สีเขียวต่อคน สะท้อนโครงสร้างพื้นฐานด้านสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อสุขภาพ	ระบบฐานข้อมูลด้านสิ่งแวดล้อมและพื้นที่สีเขียว ONEP; https://tgu.onep.go.th/
	3.4 อัตราการใช้อินเทอร์เน็ต (Access to Internet)	สัดส่วนประชากรที่ใช้อินเทอร์เน็ต สะท้อนโอกาสเข้าถึงความรู้และบริการ และเศรษฐกิจดิจิทัล	สำนักงานสถิติแห่งชาติ / สํารวจการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในครัวเรือน
มิติที่ 4: การศึกษาและทรัพยากรมนุษย์ (Education & Human Capital)	4.1 คะแนนคุณภาพการศึกษาระดับจังหวัด (Provincial Educational Quality Score)	คะแนนรวมด้านคุณภาพการศึกษาระดับจังหวัดจากตัวชี้วัดย่อยของสภาการศึกษา	สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา / ISTED; https://isted.onec.go.th/kpi
	4.2 อัตราการรู้หนังสือ (Literacy Rate)	สัดส่วนประชากรที่อ่านออกเขียนได้ เป็นฐานของการเรียนรู้และการเข้าถึงข้อมูล	สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา / แหล่งข้อมูลด้านการศึกษา
	4.3 อัตราการมีงานทำของผู้สูงอายุ (Elderly Employment Rate)	สัดส่วนผู้สูงอายุที่ยังมีงานทำ สะท้อนศักยภาพ การพึ่งพาตนเอง และการมีบทบาททางเศรษฐกิจ	สำนักงานสถิติแห่งชาติ / สํารวจประชากรสูงอายุในประเทศไทย
	4.4 ชั่วโมงการทำงานเฉลี่ยต่อสัปดาห์ (Average Weekly Working Hours)	ชั่วโมงทำงานเฉลี่ยต่อสัปดาห์ สะท้อนสมดุลชีวิตกับการทำงาน ไข่เกณฑ์ช่วงเหมาะสม 38-44 ชั่วโมง	สำนักงานสถิติแห่งชาติ / สํารวจภาวะการทำงานของประชากร
มิติที่ 5: การมีส่วนร่วมของประชาชน (Civic Engagement)	5.1 อัตราการใช้สิทธิเลือกตั้ง (Election Turnout Rate)	สัดส่วนผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่ออกมาใช้สิทธิ สะท้อนความตื่นตัวพลเมืองและความเชื่อมั่นต่อกระบวนการประชาธิปไตย	สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง / ผลการเลือกตั้ง ส.ส. 2566
	5.2 อัตราการเป็นสมาชิกองค์กรชุมชน/สภาเด็กและเยาวชน (Community Organization Membership Rate)	สัดส่วนสมาชิกองค์กรชุมชนและสภาเด็กและเยาวชน สะท้อนทุนทางสังคมและการรวมกลุ่มของประชาชน	พอช. / CYCL / กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น
	5.3 สัดส่วนโครงการภาคประชาชน (Proportion of Civic Projects)	สัดส่วนโครงการที่ภาคประชาชนเป็นเจ้าของ สะท้อนบทบาทนำของประชาชนในการพัฒนาพื้นที่	ระบบ SHARE / สปสช. / สสส. / สช. / พอช.

7. ระเบียบวิธีและเกณฑ์การคำนวณดัชนี (Methodology & Calculation Criteria)

7.1 หลักการและเหตุผลเชิงทฤษฎี (Theoretical Rationale & Principles)

การพัฒนาดัชนี TWBI เลือกใช้วิธีการทางสถิติแบบ "การปรับค่ามาตรฐานด้วยเป้าหมายสัมบูรณ์" (Absolute Goalposts Normalization)^ก โดยมีการกำหนดเพดานคะแนน (Capping) และพื้นคะแนน (Flooring) ซึ่งมีรากฐานมาจากทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์สาธารณสุขและนโยบายสังคม เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมในการวัดผลสูงสุด ดังนี้:

- ความเป็นธรรมเชิงพื้นที่ (Spatial Fairness):** การใช้วิธีเป้าหมายสัมบูรณ์แทนการอิงกลุ่ม (Norm-Referenced) ช่วยให้ทุกจังหวัดถูกวัดด้วยมาตรฐานเดียวกัน ไม่ขึ้นอยู่กับผลงานของจังหวัดอื่น ทำให้จังหวัดที่มีความพร้อมน้อยสามารถตั้งเป้าพัฒนาตนเองเทียบกับเกณฑ์มาตรฐาน (Benchmark) ได้โดยตรง ซึ่งสอดคล้องกับหลักการของดัชนีการพัฒนามนุษย์ (HDI)^ข
- หลักการผลตอบแทนลดน้อยถอยลง (Diminishing Returns & Capping):** การตัดยอดคะแนนที่ 100 เมื่อค่าตัวชี้วัดบรรลุเป้าหมายสูงสุด (T_{\max}) สะท้อนหลักการที่ว่า เมื่อสังคมบรรลุเป้าหมายเชิงนโยบายแล้ว การทุ่มเทพยายามเพิ่มขึ้นอาจไม่ได้สร้าง "ความอยู่ดีมีสุข" เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ อีกทั้งยังช่วยลดอิทธิพลของค่าสุดโต่ง (Outliers) ที่อาจบิดเบือนภาพรวมของดัชนีตามแนวทางของดัชนีเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs)^ค
- หลักการสิทธิขั้นพื้นฐาน (Minimum Core Obligation & Flooring):** การกำหนดพื้นคะแนนไว้ที่ 25 คะแนน แม้ค่าจริงจะต่ำกว่าเกณฑ์ (T_{\min}) สอดคล้องกับหลักมนุษยธรรมและแนวคิดของโครงการที่มองว่า ทุกพื้นที่ย่อมมีต้นทุนทางสังคมดำรงอยู่ และไม่ควรถูกตีค่าเป็นศูนย์โดยสิ้นเชิง^ง
- ความละเอียดของข้อมูล (Sensitivity):** การคำนวณคะแนนแบบต่อเนื่อง (Linear Interpolation) ช่วยขจัดปัญหา "ผลของขั้นบันได" (Threshold Effect) ทำให้ผู้กำหนดนโยบายเห็นพัฒนาการแม้เพียงเล็กน้อยของพื้นที่ ซึ่งจูงใจให้เกิดการพัฒนาต่อเนื่อง^จ

ดัชนีความอยู่ดีมีสุขของประชากรและสังคมประเทศไทย (TWBI)

พัฒนาขึ้นเพื่อวัดคุณภาพชีวิตของประชาชนอย่างรอบด้านโดยก้าวข้ามขีดจำกัดของตัวชี้วัดทางเศรษฐกิจเพียงอย่างเดียว

กรอบแนวคิดประกอบด้วย 5 มิติหลัก ครอบคลุม 22 ตัวชี้วัด ได้แก่ (1) สุขภาพ (2) สังคมและเศรษฐกิจ (3)

สิ่งแวดล้อมและโครงสร้างพื้นฐาน (4) การศึกษาและทรัพยากรมนุษย์ และ (5) การมีส่วนร่วมของประชาชน

^ก OECD/European Union. *Handbook on Constructing Composite Indicators: Methodology and User Guide*. Paris: OECD Publishing; 2008.

^ข United Nations Development Program (UNDP). *Human Development Report 2023/2024: Technical Notes*. New York: UNDP; 2024.

^ค Sachs JD, Lafortune G, Fuller G, Drumm E. *Sustainable Development Report 2023: Implementing the SDG Stimulus*. Dublin: Dublin University Press; 2023.

^ง โครงการเสริมสร้างจังหวัดเข้มแข็งโดยใช้พื้นที่เป็นฐานและการบูรณาการทุกภาคส่วน. (ร่าง) *ดัชนีความอยู่ดีมีสุขของประชากรและสังคม Thailand Well-Being Index of the population and society (TWBI)*. [เอกสารอัดสำเนา].

^จ Mazziotta M, Pareto A. "Methods for constructing composite indices: One for all or all for one?". *Rivista Italiana di Economia Demografia e Statistica*. 2013;67(2):67-80.

เพื่อให้ดัชนีสามารถสะท้อนความก้าวหน้าเชิงนโยบายได้จริง คณะผู้จัดทำจึงประยุกต์ใช้หลักการ ในข้อ 7.1 มากำหนดเป็นเกณฑ์การคำนวณที่สอดคล้องกับมาตรฐานสากล เช่นเดียวกับดัชนีการพัฒนามนุษย์ (HDI) ของ UNDP และเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs)

7.2 การกำหนดค่าเกณฑ์ให้ใช้คำอธิบายที่ลดความสับสนระหว่างตัวชี้วัดทางบวกและทางลบ โดยกำหนด “ค่าเป้าหมายที่ดีที่สุด” เป็นค่าที่ได้ 100 คะแนน และ “ค่าเกณฑ์แย่ที่สุด” เป็นค่าที่ได้ 25 คะแนน

การแปลงข้อมูลดิบ (Raw Data) ให้เป็นคะแนนมาตรฐาน (Standard Score) มีช่วงคะแนนระหว่าง 25 ถึง 100 คะแนน ใช้การประมาณค่าเชิงเส้น (Linear Interpolation) และกำกับคะแนนด้วย Capping/Flooring ไม่ให้ต่ำกว่า 25 หรือสูงกว่า 100 คะแนน

7.2.1 กรณีทั่วไปที่กำหนดค่าคะแนนแบบเชิงเส้น จากน้อยไปมากหรือมากไปน้อย

7.2.1.1 $X =$ ค่าข้อมูลดิบของตัวชี้วัด (Actual Value)

- B = ค่าเป้าหมายที่ดีที่สุด (Best value) ที่ได้รับ 100 คะแนน
- W = ค่าเกณฑ์แย่ที่สุด (Worst value) ที่ได้รับ 25 คะแนน
- กรณีที่ 1: ตัวชี้วัดทางบวก (Positive Indicator)

ความหมาย: ค่ายิ่งมากยิ่งดี เช่น รายได้เฉลี่ย พื้นที่สีเขียว หรือการเข้าถึงอินเทอร์เน็ต

- $Score = 25 + [(X - W) / (B - W)] \times 75$

กรณีที่ 2: ตัวชี้วัดทางลบ (Negative Indicator)

ความหมาย: ค่ายิ่งน้อยยิ่งดี เช่น ความยากจน อัตราตาย PM2.5 หรือค่าใช้จ่ายสุขภาพต่อครัวเรือน

- $Score = 25 + [(W - X) / (W - B)] \times 75$

เงื่อนไขการกำกับคะแนน (Conditioning): หลังจากคำนวณด้วยสูตรข้างต้นแล้ว ให้ตรวจสอบเงื่อนไขดังนี้:

1. **กรณีคะแนนสูงกว่าเป้าหมาย:** หากคำนวณได้มากกว่า 100 ให้ปรับค่าเป็น **100 คะแนน** (Capping)
2. **กรณีคะแนนต่ำกว่าเป้าหมาย:** หากคำนวณได้น้อยกว่า 25 ให้ปรับค่าเป็น **25 คะแนน** (Flooring)
3. ตัวอย่างการประยุกต์ใช้กับตัวชี้วัด 2.1 รายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือนต่อเดือน:

ค่าเป้าหมายที่ดีที่สุด (B): 30,000 บาทต่อครัวเรือนต่อเดือน

- ค่าเกณฑ์แย่ที่สุด (W): 20,000 บาทต่อครัวเรือนต่อเดือน
- ตัวอย่างการคำนวณ: สมมติจังหวัด A มีรายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือน 25,000 บาทต่อเดือน

$$Score = 25 + [(25,000 - 20,000) / (30,000 - 20,000)] \times 75$$

$$Score = 25 + [(5,000 / 10,000) \times 75]$$

$$Score = 25 + 37.50 = 62.50 \text{ คะแนน}$$

ผลลัพธ์: ได้ 62.50 คะแนน

7.2.2 กรณีพิเศษ (Special Case) “ค่าที่เหมาะสม” ได้คะแนนสูงสุด

ในทางสถิติเรียกว่าการกระจายตัวแบบ "Inverted U-Shape" (ระฆังคว่ำ) หรือ "Ideal Range" (ช่วงค่าที่เหมาะสม) คือมีจุดที่เหมาะสมที่สุดอยู่ตรงกลาง หากน้อยไปก็ไม่ดี มากไปก็ไม่ดี ได้แก่ **ตัวชี้วัด 4.4 จำนวนชั่วโมงการทำงานเฉลี่ย**

7.2.2.1 หลักการคำนวณ

ในการคำนวณ จะ "แบ่งช่วงการคำนวณ" (Split Condition) โดยใช้เป้าหมาย (100 คะแนน) เป็น "ช่วง" (38-44)

แทนที่จะเป็นจุดเดียว และใช้วิธีการคำนวณแบบ "ช่วงค่าที่เหมาะสม" (Optimal Range Scoring)

เนื่องจากเป็นตัวชี้วัดที่ต้องรักษาความสมดุล (Work-Life Balance) โดยแบ่งเกณฑ์การคิดคะแนนเป็น 3 กรณี ดังนี้:

1. **กรณีอยู่ในเกณฑ์เหมาะสม (Optimal Zone):** หากค่าจริงอยู่ระหว่าง 38 – 44 ชั่วโมง ให้ได้คะแนนเต็ม 100 คะแนน ทันที
2. **กรณีต่ำกว่าเกณฑ์ (Underemployment):** หากค่าจริงอยู่ระหว่าง 30 – 38 ชั่วโมง ให้ใช้สูตรคำนวณแบบ *ตัวชี้วัดทางบวก* (ยิ่งเข้าใกล้ 38 ยิ่งดี)
3. **กรณีสูงกว่าเกณฑ์ (Overwork):** หากค่าจริงอยู่ระหว่าง 44 – 50 ชั่วโมง ให้ใช้สูตรคำนวณแบบ *ตัวชี้วัดทางลบ* (ยิ่งห่างจาก 44 ไปหา 50 ยิ่งคะแนนลดลง)

(หากค่าจริงต่ำกว่า 30 หรือสูงกว่า 50 ให้ปรับพื้นคะแนนเป็น 25 คะแนน)

7.2.2.2 สูตรการคำนวณ (Formula)

1. **กรณีชั่วโมงทำงานน้อย (ช่วง 30 ถึง 38 ชม.)** ใช้สูตรได้ระดับขึ้นหาค่าเป้าหมาย (38)
2. **กรณีชั่วโมงทำงานมาก (ช่วง 44 ถึง 50 ชม.)** ใช้สูตรนับถอยหลังจากค่าวิกฤต (50) กลับมาหาเป้าหมาย (44)

7.2.2.3 ตารางตัวอย่างการคำนวณ

เพื่อให้เห็นภาพชัดเจน แสดงตัวอย่างทั้ง 3 กรณี (น้อยไป,พอดี, มากไป)

ตารางที่ 3 : ตัวอย่างการคำนวณคะแนนตัวชี้วัด 4.4 ชั่วโมงการทำงานเฉลี่ย

สถานการณ์ (Scenario)	ชั่วโมงทำงาน (X)	ช่วงเกณฑ์ที่ใช้เทียบ (Target Range)	สูตรและการคำนวณ (Linear Formula)	ผลลัพธ์ (Score)	คำอธิบาย (Description)
A. เหมาะสม (Work-Life Balance)	42.0	38 – 44	= 100	100	อยู่ในช่วงที่เหมาะสมที่สุด ได้คะแนนเต็มทันที
B. น้อยไป (Underemployment)	34.0	30 – 38	= 25 + [((34.0 - 30) / (38 - 30)) * 75]	62.50	คำนวณแบบได้ระดับขึ้น (เทียบกับฐาน 30)
C. มากไป (Overwork)	47.0	44 – 50	= 25 + [((50 - 47.0) / (50 - 44)) * 75]	62.50	คำนวณแบบนับถอยหลัง (เทียบกับเพดาน 50)
D. วิกฤต (ต่ำ) (Low Extreme)	25.0	< 30	= 25	25	ต่ำกว่าเกณฑ์พื้นฐาน ปรับเป็นคะแนนต่ำสุด
E. วิกฤต (สูง) (High Extreme)	55.0	> 50	= 25	25	สูงกว่าเกณฑ์วิกฤต ปรับเป็นคะแนนต่ำสุด

7.2.2.5 การนำไปใช้ใน Excel

การผูกสูตร Excel สำหรับตัวชี้วัด 4.4 ใช้ฟังก์ชัน IF ซ้อนกัน (Nested IF) ดังนี้ (สมมติค่าอยู่ที่ A2):

=IF(AND(A2>=38,A2<=44),100,IF(OR(A2<30,A2>50),25,IF(A2<38,25+((A2-30)/(38-30))*75,25+((50-A2)/(50-44))*75)))

คำอธิบายสูตร Excel:

1. ตรวจสอบค่าก่อนว่าอยู่ตรงกลาง (38-44) หรือไม่ ถ้าใช่ ให้ 100
2. ถ้าไม่ใช่ ตรวจสอบว่านอกช่วงค่าที่เหมาะสม (<30 หรือ >50) หรือไม่ ถ้าใช่ ให้ 25
3. ถ้าไม่เข้าเงื่อนไข ทั้งข้อ 1 และ 2 แสดงว่าอยู่ระหว่างทาง:
 1. น้อยกว่า 38 (คือช่วง 30-38) ให้ใช้สูตร **ขาขึ้น**
 2. มากกว่า 38 (คือช่วง 44-50) ให้ใช้สูตร **ขาลง**

7.3 การถ่วงน้ำหนักในแต่ละมิติและตัวชี้วัด

TWBI ไม่ถ่วงน้ำหนักเป็นพิเศษในระดับตัวชี้วัดหรือระดับมิติ โดยให้ค่าน้ำหนักเท่ากันทุกตัวชี้วัดภายในมิติเดียวกัน คะแนนรายมิติคำนวณจากค่าเฉลี่ยของคะแนนตัวชี้วัดในมิตินั้น และคะแนนรวม TWBI คำนวณจากค่าเฉลี่ยของคะแนน 5 มิติ เพื่อให้วิธีคำนวณเรียบง่าย โปร่งใส และตรวจสอบได้

7.4 ตัวอย่างการคำนวณ

มิติที่ 2 มี 6 ตัวชี้วัด

ตารางที่ 5 : ตัวอย่างการคำนวณคะแนนมาตรฐานของมิติที่ 2 สังคมและเศรษฐกิจ

ตัวชี้วัด (Indicator)	ทิศทาง	ค่าเกณฑ์แย่ที่สุด (W) 25 คะแนน	ค่าเป้าหมายดีที่สุด (B) 100 คะแนน	ค่าข้อมูลจริง (X) (สมมติ)	สูตรและการคำนวณ	คะแนน
2.1 รายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือนต่อเดือน (บาท)	ทางบวก	20000	30000	25000	$25 + \frac{(25,000 - 20,000)}{(30,000 - 20,000)} \times 75$	62.50
2.2 สัดส่วนความยากจน (%)	ทางลบ	8	2	4	$25 + \frac{(8 - 4)}{(8 - 2)} \times 75$	75.00
2.3 อัตราการว่างงาน (%)	ทางลบ	1.4	0.6	1.0	$25 + \frac{(1.4 - 1.0)}{(1.4 - 0.6)} \times 75$	62.50
2.4 อัตราการค้าอาญา (ต่อแสนประชากร)	ทางลบ	110	70	90	$25 + \frac{(110 - 90)}{(110 - 70)} \times 75$	62.50
2.5 Gini Index	ทางลบ	0.4	0.34	0.37	$25 + \frac{(0.40 - 0.37)}{(0.40 - 0.34)} \times 75$	62.50
2.6 ค่าใช้จ่ายสุขภาพต่อครัวเรือน (%)	ทางลบ	2	1	1.5	$25 + \frac{(2 - 1.5)}{(2 - 1)} \times 75$	62.50
รวม / เฉลี่ย	-	-	-	-	รวม 387.50 / 6 ตัวชี้วัด	64.58

1. ค่าเกณฑ์แย่ที่สุด (W): ค่าที่ได้รับ 25 คะแนน โดยใช้เป็นจุดเริ่มต้นของการคำนวณเชิงเส้น
 - ค่าเป้าหมายดีที่สุด (B): ค่าที่ได้รับ 100 คะแนน โดยใช้เป็นจุดเป้าหมายของการคำนวณเชิงเส้น
 - วิธีการคำนวณตัวชี้วัดทางลบ: ใช้ค่าเกณฑ์แย่ที่สุดเป็นตัวตั้งลบด้วยค่าจริง เพื่อให้คะแนนสูงขึ้นเมื่อค่าจริงลดลง เช่น ความยากจน PM2.5 หรืออัตราการตายจาก NCDs
2. คะแนนมาตรฐานรายตัวชี้วัดอยู่ระหว่าง 25-100 คะแนน คะแนนรายมิติคำนวณด้วยค่าเฉลี่ยของตัวชี้วัดในมิตินั้น และคะแนนรวม TWBI คำนวณด้วยค่าเฉลี่ยของคะแนนทั้ง 5 มิติ

8. แนวทางการใช้ TWBI

1. เป็นเครื่องมือกำหนดนโยบายสุขภาวะในระดับชาติและท้องถิ่น
2. พัฒนาแพลตฟอร์มดิจิทัลเพื่อเผยแพร่ข้อมูล
3. ใช้เป็นตัวชี้วัดติดตามความก้าวหน้าของแผนพัฒนาประเทศ
4. นำ TWBI ไปใช้เป็นส่วนหนึ่งของการติดตามความก้าวหน้าของเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) ของประเทศไทย

9. สรุป

Thailand Well-Being Index (TWBI) เป็นเครื่องมือที่สามารถใช้ติดตามคุณภาพชีวิตของประชากรไทยได้อย่างครอบคลุม โดยผสมผสานแนวคิดจาก OECD Better Life Index, Canadian Index of Well-Being, Gross National Happiness และ Human Development Index ให้เหมาะสมกับบริบทของประเทศไทย TWBI จะช่วยสนับสนุนการกำหนดนโยบายและสนับสนุนการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน

รายละเอียดดัชนี รายตัวชี้วัด ดัชนีความอยู่ดีมีสุขของประชากรและสังคม ประเทศไทย
(Thailand Well-Being Index - TWBI)

1. มิติที่ 1 สุขภาพ (Health)

1.1 ตัวชี้วัด 1.1 อายุคาดเฉลี่ยเมื่อแรกเกิด (Life Expectancy at Birth)

1.1.1 คำนิยามและความสำคัญ

อายุคาดเฉลี่ยเมื่อแรกเกิด (Life Expectancy at Birth) หมายถึง จำนวนปีโดยเฉลี่ยที่ทารกแรกเกิดในปีหนึ่ง ๆ คาดว่าจะมีชีวิตอยู่ตลอดช่วงชีวิตเป็นตัวชี้วัดสำคัญที่สะท้อนความก้าวหน้าทางสุขภาพ สาธารณสุข และคุณภาพชีวิตของประชากรในพื้นที่

หน่วยวัด: ปี

แหล่งข้อมูลหลัก: Dashboard อายุคาดเฉลี่ยและ HALE โดย IHPP/BOD Thailand

1.1.2 กลไกและปัจจัยที่เกี่ยวข้อง

อายุคาดเฉลี่ยได้รับอิทธิพลจากหลายปัจจัย เช่น คุณภาพบริการสาธารณสุข ความมั่นคงทางเศรษฐกิจ ระดับการศึกษา อาหารปลอดภัย สภาพแวดล้อม รวมถึงพฤติกรรมสุขภาพของประชาชน

- อายุคาดเฉลี่ยที่สูงขึ้นสะท้อนการลดอัตราการตาย โดยเฉพาะในวัยเด็กและผู้สูงอายุ
- ความแตกต่างระหว่างจังหวัดมักเชื่อมโยงกับความเหลื่อมล้ำด้านบริการสุขภาพและปัจจัยเชิงโครงสร้าง

1.1.3 เกณฑ์การให้คะแนน

เกณฑ์ค่าตัวชี้วัด	คะแนนมาตรฐาน	ความหมาย/การตีความ
≥ 76.5 ปี	100	บรรลุหรือสูงกว่าค่าเป้าหมายดีที่สุด
> 74.5 ถึง < 76.5 ปี	$25 + (((X - 74.5) / (76.5 - 74.5)) \times 75)$	คำนวณคะแนนเชิงเส้นตามค่าจริง
≤ 74.5 ปี	25	ต่ำกว่าหรือเท่ากับค่าเกณฑ์แย่มากที่สุด
หมายเหตุ	ปีข้อมูล 2567	ตัวชี้วัดทางบวก: ค่ายิ่งมากยิ่งดี

1.1.4 หลักฐานเชิงวิชาการ

- OECD Health Statistics (2024): Average life expectancy = 80.3 ปี
- NSO Thailand (2565): อายุคาดเฉลี่ยไทย = 77.1 ปี (ชาย 74.0 ปี หญิง 80.4 ปี)
- World Bank Open Data (2023): Life Expectancy by Country
- สำนักงานพัฒนานโยบายสุขภาพระหว่างประเทศ (IHPP), รายงานอายุคาดเฉลี่ยรายจังหวัด
- สะท้อนคุณภาพชีวิตและสุขภาวะของประชากรในระยะยาว ใช้ค่าปีล่าสุดที่รายงานโดยสำนักงานสถิติแห่งชาติ

1.2 ตัวชี้วัด 1.2 อายุคาดเฉลี่ยเมื่อปรับด้วยคุณภาพชีวิต (Health-Adjusted Life Expectancy: HALE)

1.2.1 คำนิยามและความสำคัญ

HALE หรืออายุคาดเฉลี่ยเมื่อปรับด้วยคุณภาพชีวิต หมายถึง จำนวนปีที่บุคคลคาดว่าจะมีชีวิตอยู่อย่างมีสุขภาพดี (ไม่มีโรคหรือความพิการที่รบกวนกิจวัตรประจำวัน) เป็นตัวชี้วัดที่รวมทั้งปริมาณและคุณภาพของชีวิตเข้าไว้ด้วยกัน แตกต่างจาก Life Expectancy ที่วัดแค่ความยาวของชีวิต HALE จึงให้ภาพรวมสุขภาพที่ละเอียดและสมบูรณ์กว่า

หน่วยวัด: ปี

แหล่งข้อมูล: WHO Global Health Observatory, สำนักพัฒนานโยบายสุขภาพระหว่างประเทศ (IHPP), กรมอนามัย

1.2.2 กลไกและปัจจัยที่เกี่ยวข้อง

- HALE ได้จากการหักลบ 'ปีที่เสียสุขภาพ' ออกจาก Life Expectancy โดยอิงจากภาระโรค (Burden of Disease)
- ปัจจัยที่ส่งผลต่อ HALE เช่น การควบคุมโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง, การเข้าถึงบริการส่งเสริมสุขภาพ, สิ่งแวดล้อม และพฤติกรรมสุขภาพ
- พื้นที่ที่มี HALE สูงแสดงถึงการมี 'สุขภาพดีอย่างยืนยาว' ไม่ใช่แค่มีชีวิตยืน

1.2.3 เกณฑ์การให้คะแนน

เกณฑ์ค่าตัวชี้วัด	คะแนนมาตรฐาน	ความหมาย/การตีความ
≥ 69 ปี	100	บรรลุหรือสูงกว่าค่าเป้าหมายที่ดีที่สุด
> 67 ถึง < 69 ปี	$25 + [(X - 67) / (69 - 67)] \times 75$	คำนวณคะแนนเชิงเส้นตามค่าจริง
≤ 67 ปี	25	ต่ำกว่าหรือเท่ากับค่าเกณฑ์แย่มากที่สุด
หมายเหตุ	ปีข้อมูล 2567	ตัวชี้วัดทางบวก: ค่ายิ่งมากยิ่งดี

1.2.4 หลักฐานเชิงวิชาการ

- WHO (2024): Global average HALE = 64.8 years (2022), Thailand = 67.8 years
- IHPP (2023): รายงาน HALE รายจังหวัดในประเทศไทย
- OECD (2023): HALE ในกลุ่มประเทศพัฒนาเฉลี่ย ~71 ปี
- GBD Study (2023): Global Burden of Disease metrics by IHME

1.3 ตัวชี้วัด 1.3 อัตราตายด้วย 5 โรคมะเร็ง (Mortality Rate from 5 NCDs)

1.3.1 คำนิยามและความสำคัญ

จำนวนผู้เสียชีวิตด้วยโรคมะเร็ง 5 โรคมะเร็ง ได้แก่ เบาหวาน ความดันโลหิตสูง หัวใจขาดเลือด โรคหลอดเลือดสมอง และโรคปอดอุดกั้นเรื้อรัง (COPD) ต่อประชากร 100,000 คน สะท้อนถึงภาระโรคมะเร็งที่มีผลต่อสุขภาพ ของประชาชนในระดับจังหวัด

หน่วยวัด: จำนวนผู้เสียชีวิตด้วยโรคมะเร็ง 5 โรคมะเร็ง ต่อประชากร 100,000 คน (ตามที่อยู่ทะเบียนราษฎร) มรณบัตร

1.3.2 กลไกและปัจจัยที่เกี่ยวข้อง

- พฤติกรรมสุขภาพ เช่น การบริโภคอาหาร ออกกำลังกาย การสูบบุหรี่ ดื่มแอลกอฮอล์
- ระบบบริการสุขภาพ และการเข้าถึงการวินิจฉัยและรักษาโรค
- สถานะเศรษฐกิจและการศึกษา ซึ่งสัมพันธ์กับการควบคุมโรคมะเร็ง
- โครงสร้างพื้นฐานด้านสุขภาพและการป้องกันโรคในระดับท้องถิ่น

1.3.3 เกณฑ์การให้คะแนน

เกณฑ์ค่าตัวชี้วัด	คะแนนมาตรฐาน	ความหมาย/การตีความ
≤ 110 อัตราต่อแสนประชากร	100	บรรลุหรือต่ำกว่าค่าเป้าหมายดีที่สุด
> 110 ถึง < 170 อัตราต่อแสนประชากร	$25 + \left[\frac{(170 - X)}{(170 - 110)} \times 75 \right]$	คำนวณคะแนนเชิงเส้นตามค่าจริง
≥ 170 อัตราต่อแสนประชากร	25	สูงกว่าหรือเท่ากับค่าเกณฑ์แย่ที่สุด
หมายเหตุ	ปีข้อมูล 2566	ตัวชี้วัดทางลบ: ค่ายิ่งน้อยยิ่งดี

1.3.4 หลักฐานเชิงวิชาการ

- ข้อมูลจากรายงานกระทรวงสาธารณสุข ปี 2560–2564 เรื่องการเสียชีวิตจากโรคมะเร็ง 5 โรคมะเร็ง NCDs
- แนวทางการตัดเกณฑ์แบบ Data-Driven Benchmark จาก OECD และ WHO:
- ใช้ค่ากลางและช่วงแนวโน้มจากข้อมูลจริง
- อัตราตายรวม 5 โรคมะเร็ง NCD ของไทยในปี 2564 คือ 136 ต่อแสนประชากร (รวม COPD)

1.4 ตัวชี้วัด 1.4 อัตราการมีกิจกรรมทางกายเพียงพอของประชากร (Physical Activity)

1.4.1 คำนิยามและความสำคัญ

กิจกรรมทางกาย (Physical Activity) หมายถึงการเคลื่อนไหวร่างกายที่ใช้พลังงานเกินระดับพัก มีความสำคัญในการป้องกันโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง เช่น เบาหวาน ความดันโลหิตสูง โรคหัวใจ และภาวะซึมเศร้า การมีกิจกรรมทางกายเพียงพอ ยังช่วยส่งเสริมสุขภาพจิตและคุณภาพชีวิตของประชาชนในระยะยาวอีกด้วย

1.4.2 กลไกและมาตรฐานที่เกี่ยวข้อง

เกณฑ์ขององค์การอนามัยโลก (WHO): อย่างน้อย 150 นาทีต่อสัปดาห์ของกิจกรรมระดับปานกลาง หรือ 75 นาทีต่อสัปดาห์ของกิจกรรมระดับหนัก โดยกิจกรรมควรมีลักษณะต่อเนื่อง เช่น เดินเร็ว วิ่ง หรือปั่นจักรยานเร็ว WHO ยังเน้นว่า กิจกรรมควรแบ่งทำครั้งละไม่น้อยกว่า 10 นาทีต่อครั้ง

ประเทศไทย: ใช้แนวทาง WHO เป็นฐาน โดยสำรวจข้อมูลผ่านโครงการ Thailand Physical Activity Surveillance System (TPASS) ซึ่งวัดกิจกรรม 3 ด้าน ได้แก่ การทำงาน การเดินทาง และการออกกำลังกาย

สถานการณ์และข้อมูลล่าสุด

ปี 2563: 68.2% ปี 2564: 70.1% ปี 2565: 71.3% ค่าเฉลี่ย 3 ปี = 69.9% ใช้เป็นเกณฑ์อ้างอิงระดับประเทศ

1.4.3 เกณฑ์การให้คะแนน

เกณฑ์ค่าตัวชี้วัด	คะแนนมาตรฐาน	ความหมาย/การตีความ
≥ 75 %	100	บรรลุหรือสูงกว่าค่าเป้าหมายดีที่สุด
> 45 ถึง < 75 %	$25 + [(X - 45) / (75 - 45)] \times 75$	คำนวณคะแนนเชิงเส้นตามค่าจริง
≤ 45 %	25	ต่ำกว่าหรือเท่ากับค่าเกณฑ์แย่ที่สุด
หมายเหตุ	ปีข้อมูล 2564	ตัวชี้วัดทางบวก: ค่ายิ่งมากยิ่งดี

1.4.4 หลักฐานเชิงวิชาการ

- WHO (2020). Global Recommendations on Physical Activity for Health
- WHO (2022). Global Status Report on Physical Activity
- The Lancet Global Health (2024). Global trends in physical activity
- สสส. (2566). รายงานการเฝ้าระวังพฤติกรรมทางกาย (TPASS)
- OECD Health Statistics (2024)
- CDC USA: Inactivity Maps
- PAHO: Americas Region Physical Activity Surveillance
- รายงานเปรียบเทียบกิจกรรมทางกายของประเทศต่าง ๆ จาก Wikipedia, TIME
- อัตราประชากรที่มีกิจกรรมทางกายในแต่ละประเทศ:
 - อุกันดา: 94.5% (สูงที่สุดในโลก) פיจิ: 83.4% จีน: 76% ญี่ปุ่น: 66% เกาหลีใต้: 67% ออสเตรเลีย: 69.6% นิวซีแลนด์: 57.6%
 - สหรัฐอเมริกา: 74.7% (inactive 25.3%) แคนาดา: ไม่มีกิจกรรมทางกายเพียงพอ 35.6%

1.5 ตัวชี้วัด 1.5 ความชุกผู้ป่วยโรคซึมเศร้า (Depression Prevalence Rate)

1.5.1 คำนิยามและความสำคัญ

ความชุกผู้ป่วยโรคซึมเศร้า หมายถึง อัตราผู้ป่วยโรคซึมเศร้าที่ได้รับการวินิจฉัยหรือบันทึกในระบบข้อมูลสุขภาพ ต่อประชากร 1,000 คน ตัวชี้วัดนี้สะท้อนภาวะด้านสุขภาพจิตและความต้องการระบบดูแลช่วยเหลือในระดับจังหวัด

หน่วยวัด: อัตราต่อพันประชากร

แหล่งข้อมูล: ระบบคลังข้อมูลด้านการแพทย์และสุขภาพ กระทรวงสาธารณสุข (HDC)

1.5.2 กลไกและปัจจัยที่เกี่ยวข้อง

- ปัจจัยเสี่ยง: ความเครียดเรื้อรัง, ความสัมพันธ์ในครอบครัว, ปัญหาเศรษฐกิจ, พฤติกรรมการนอน, การใช้สารเสพติด
- ความชุกสูงขึ้นสัมพันธ์กับภาวะสังคมเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ความเหลื่อมล้ำ และการขาดระบบช่วยเหลือทางจิตใจ
- ความชุกที่ต่ำ สะท้อนทั้งสุขภาพทางจิตและระบบดูแลสุขภาพจิตที่เข้าถึงง่ายและมีคุณภาพ

1.5.3 เกณฑ์การให้คะแนน (ปรับปรุง ปี 2567)

เกณฑ์ค่าตัวชี้วัด	คะแนนมาตรฐาน	ความหมาย/การตีความ
≤ 5 อัตราต่อพันประชากร	100	บรรลุหรือต่ำกว่าเป้าหมายดีที่สุด
> 5 ถึง < 9 อัตราต่อพันประชากร	$25 + [(9 - X) / (9 - 5)] \times 75$	คำนวณคะแนนเชิงเส้นตามค่าจริง
≥ 9 อัตราต่อพันประชากร	25	สูงกว่าหรือเท่ากับค่าเกณฑ์แย่มากที่สุด
หมายเหตุ	ปีข้อมูล 2565	ตัวชี้วัดทางลบ: ค่ายิ่งน้อยยิ่งดี

1.5.4 หลักฐานเชิงวิชาการ

ข้อมูลที่ใช้คำนวณตัวชี้วัดนี้เป็นข้อมูลผู้ป่วยโรคซึมเศร้าที่บันทึกในระบบ HDC กระทรวงสาธารณสุข ต่อประชากร 1,000 คน จึงควรตีความเป็นภาวะบริการและการเข้าถึงการวินิจฉัยของระบบสุขภาพจิตในจังหวัด

ไม่ใช่การสำรวจความชุกของอาการซึมเศร้าในประชากรทั่วไปโดยตรง

แหล่งอ้างอิงหลัก: ระบบคลังข้อมูลด้านการแพทย์และสุขภาพ (HDC) กระทรวงสาธารณสุข, กรมสุขภาพจิต, WHO Mental Health Atlas และ Thai Mental Health Survey

2. มิติที่ 2: สังคมและเศรษฐกิจ (Social & Economic)

2.1 ตัวชี้วัด 2.1 รายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือนต่อเดือน (Average Monthly Household Income)

2.1.1 คำนิยามและความสำคัญ

รายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือนต่อเดือน หมายถึง รายได้รวมของครัวเรือนเฉลี่ยต่อเดือนในจังหวัดนั้น เป็นตัวชี้วัดศักยภาพทางเศรษฐกิจขั้นพื้นฐานของครัวเรือนในการดำรงชีวิต การเข้าถึงอาหาร ที่อยู่อาศัย การศึกษา และบริการจำเป็น

หน่วยวัด: บาทต่อครัวเรือนต่อเดือน

แหล่งข้อมูล: สํารวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน สํานักงานสถิติแห่งชาติ

ตัวชี้วัดนี้สะท้อนถึงศักยภาพในการดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพ การเข้าถึงโอกาสพื้นฐาน เช่น อาหาร ที่อยู่อาศัย การศึกษา และบริการสุขภาพ การมีรายได้ที่เพียงพอจึงถือเป็นปัจจัยพื้นฐานของความอยู่ดีมีสุข และเป็นพื้นฐานของความมั่นคงทางเศรษฐกิจของแต่ละพื้นที่

2.1.2 กลไกและปัจจัยที่เกี่ยวข้อง

- สภาพเศรษฐกิจและการพัฒนาในแต่ละภูมิภาค
- โอกาสในการจ้างงานและรายได้ต่อหัว
- การศึกษา ทักษะ และการเข้าถึงตลาดแรงงาน
- สวัสดิการรัฐ เช่น บัตรสวัสดิการแห่งรัฐ เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ
- โครงสร้างของครัวเรือน (จำนวนผู้หารายได้ vs ผู้พึ่งพิง)

2.1.3 เกณฑ์การให้คะแนน

การจัดระดับคะแนนใช้เกณฑ์รายได้ต่อครัวเรือนต่อเดือนตามไฟล์คำนวณฉบับเผยแพร่ เพื่อให้สอดคล้องกับข้อมูลที่ใช้เปรียบเทียบรายจังหวัด

เกณฑ์ค่าตัวชี้วัด	คะแนนมาตรฐาน	ความหมาย/การตีความ
$\geq 30,000$ บาทต่อครัวเรือนต่อเดือน	100	บรรลุหรือสูงกว่าค่าเป้าหมายดีที่สุด
$> 20,000$ ถึง $< 30,000$ บาทต่อครัวเรือนต่อเดือน	$25 + [(X - 20,000) / (30,000 - 20,000)] \times 75$	คำนวณคะแนนเชิงเส้นตามค่าจริง
$\leq 20,000$ บาทต่อครัวเรือนต่อเดือน	25	ต่ำกว่าหรือเท่ากับค่าเกณฑ์แย่มากที่สุด
หมายเหตุ	ปีข้อมูล 2566	ตัวชี้วัดทางบวก: ค่ายิ่งมากยิ่งดี

อิงข้อมูลจาก สํานักงานสถิติแห่งชาติ ปี 2566 และ OECD, World Bank

2.1.4 หลักฐานเชิงวิชาการ

- สํานักงานสถิติแห่งชาติ (2566): รายได้เฉลี่ยของครัวเรือนไทยอยู่ที่ประมาณ 29,352 บาท/เดือน หรือประมาณ 352,224 บาท/ปี
- สภาพัฒน์ (2566): รายงานการกระจายรายได้และความเหลื่อมล้ำในระดับจังหวัด
- OECD (2023): รายได้เฉลี่ยของครัวเรือนในกลุ่มประเทศ OECD อยู่ที่ประมาณ 30,490 USD/ปี (~1.14 ล้านบาท)
- World Bank: ครัวเรือนในประเทศรายได้ปานกลางต่ำ (LMIC) มีรายได้เฉลี่ย 4,000–6,000 USD/ปี
- Eurostat (2022): รายได้เฉลี่ยครัวเรือนใน EU อยู่ที่ 25,000 EUR/ปี (~950,000 บาท)

2.2 ตัวชี้วัด 2.2 สัดส่วนประชากรที่อยู่ต่ำกว่าเส้นความยากจน (Poverty Rate)

2.2.1 คำนียามและความสำคัญ

ตัวชี้วัดนี้แสดงถึงสัดส่วนของประชากรที่มีรายได้หรือรายจ่ายต่ำกว่าระดับเส้นความยากจน (Poverty Line) ซึ่งสะท้อนการเข้าถึงปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิต เช่น อาหาร ที่อยู่อาศัย และบริการจำเป็นอื่นๆ การวัดความยากจนมีความสำคัญต่อการออกแบบนโยบายลดความเหลื่อมล้ำ และส่งเสริมความอยู่ดีมีสุขอย่างยั่งยืน

2.2.2 กลไกและปัจจัยที่เกี่ยวข้อง

- นโยบายการกระจายรายได้
- การเข้าถึงการศึกษา การดูแลสุขภาพ และตลาดแรงงาน
- ปัจจัยเชิงพื้นที่ เช่น ภูมิศาสตร์ ทรัพยากรธรรมชาติ ความสามารถในการผลิต

2.2.3 เกณฑ์การให้คะแนน

เกณฑ์ค่าตัวชี้วัด	คะแนนมาตรฐาน	ความหมาย/การตีความ
$\leq 2\%$	100	บรรลุหรือต่ำกว่าค่าเป้าหมายที่สุด
$> 2\%$ ถึง $< 8\%$	$25 + \left[\frac{(8 - X)}{(8 - 2)} \times 75 \right]$	คำนวณคะแนนเชิงเส้นตามค่าจริง
$\geq 8\%$	25	สูงกว่าหรือเท่ากับค่าเกณฑ์แย่ที่สุด
หมายเหตุ	ปีข้อมูล 2566	ตัวชี้วัดทางลบ: ค่ายิ่งน้อยยิ่งดี

หมายเหตุ: พิจารณาจากข้อมูลรายจังหวัดล่าสุดของสำนักงานสถิติแห่งชาติ (NSO)

และสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (NESDC) ซึ่งในปี 2566 พบว่า สัดส่วนความยากจนเฉลี่ยของประเทศไทยอยู่ที่ 3.41%

2.2.4 หลักฐานเชิงวิชาการ

- ข้อมูลจากสำนักงานสถิติแห่งชาติ (NSO) และ NESDC โดยใช้ Head Count Index (Expenditure)
- เส้นความยากจนของไทยปี 2566 อยู่ที่ประมาณ 2,835 บาท/คน/เดือน
- ธนาคารโลก (World Bank) ใช้เส้นความยากจนที่ \$2.15/วัน (PPP) สำหรับความยากจนขั้นรุนแรง และ \$3.65–\$6.85/วัน สำหรับประเทศรายได้ปานกลาง
- UNDP ใช้ “Multidimensional Poverty Index (MPI)” ที่พิจารณาร่วมหลายมิติ

2.3 ตัวชี้วัด 2.3 อัตราการว่างงาน (Unemployment Rate)

2.3.1 คำนิยามและความสำคัญ

อัตราการว่างงาน หมายถึง สัดส่วนของผู้มีอายุตั้งแต่ 15 ปีขึ้นไปที่อยู่ในกำลังแรงงานแต่ไม่มีงานทำ และกำลังหางานอยู่ในช่วงระยะเวลาสำรวจ สะท้อนถึงภาวะตลาดแรงงานและศักยภาพในการจ้างงานของประเทศ

2.3.2 กลไกและปัจจัยที่เกี่ยวข้อง

- การเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างทางเศรษฐกิจ เช่น การใช้เทคโนโลยีแทนแรงงาน
- ความไม่สมดุลของทักษะแรงงานกับความต้องการตลาด
- วิกฤตเศรษฐกิจ วิกฤตสุขภาพ (เช่น COVID-19) และนโยบายด้านแรงงาน

2.3.3 เกณฑ์การให้คะแนน

เกณฑ์ค่าตัวชี้วัด	คะแนนมาตรฐาน	ความหมาย/การตีความ
$\leq 0.6 \%$	100	บรรลุหรือต่ำกว่าค่าเป้าหมายดีที่สุด
> 0.6 ถึง $< 1.4 \%$	$25 + [((1.4 - X) / (1.4 - 0.6)) \times 75]$	คำนวณคะแนนเชิงเส้นตามค่าจริง
$\geq 1.4 \%$	25	สูงกว่าหรือเท่ากับค่าเกณฑ์แย่ที่สุด
หมายเหตุ	ปีข้อมูล 2568	ตัวชี้วัดทางลบ: ค่ายิ่งน้อยยิ่งดี

2.3.4 หลักฐานเชิงวิชาการ

- OECD: Average Unemployment Rate among member countries ~ 4.8% (2023)
- ILO: World Employment and Social Outlook – นิยามมาตรฐานการว่างงานตามระบบสากล และเกณฑ์ระดับประเทศที่พัฒนาแล้ว
- World Bank: Labor force participation and unemployment rate data by country – ประเทศไทยต่ำกว่าค่าเฉลี่ยกลุ่ม upper-middle income
- OECD (2023): Unemployment Rate – ค่าเฉลี่ยของประเทศสมาชิก ~4.8%, ค่ากลางใช้ 5% เป็นเกณฑ์เปรียบเทียบ
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ (NSO, 2566): รายงานภาวะการทำงานของประชากรไทย ระบุอัตราการว่างงานเฉลี่ยทั้งประเทศต่ำกว่า 1%
- ILO: Global Employment Trends and Unemployment Benchmarks

2.4 ตัวชี้วัด 2.4 อัตราการเกิดอาชญากรรมที่กระทบชีวิตและทรัพย์สิน (Crime Rate: Life & Property)

2.4.1 คำนิยามและความสำคัญ

อัตราการเกิดอาชญากรรมด้านชีวิตและทรัพย์สิน หมายถึง จำนวนคดีอาชญากรรมที่เกี่ยวข้องกับชีวิต (เช่น ฆาตกรรม พยายามฆ่า) และทรัพย์สิน (เช่น ลักทรัพย์ ชิงทรัพย์ ปล้นทรัพย์) ต่อประชากร 100,000 คน ตัวชี้วัดนี้สะท้อนระดับความปลอดภัยของสังคม ความเชื่อมั่นของประชาชน และประสิทธิภาพของระบบยุติธรรม ซึ่งส่งผลต่อคุณภาพชีวิต ความไว้วางใจในสถาบันรัฐ และการตัดสินใจอยู่อาศัยหรือย้ายถิ่นฐาน

2.4.2 กลไกและปัจจัยที่เกี่ยวข้อง

- ความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและโอกาส
- การเข้าถึงการศึกษาและอาชีพที่มั่นคง
- ประสิทธิภาพของระบบตำรวจและกระบวนการยุติธรรม
- บริบทวัฒนธรรม ความเชื่อ และโครงสร้างครอบครัว
- ความครอบคลุมของระบบเฝ้าระวัง ความปลอดภัย และกลไกป้องกันอาชญากรรมในชุมชน

ข้อมูลพื้นฐาน

จากรายงานของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ปี 2566 พบว่า:

- อัตราการเกิดคดีอาชญากรรมด้านชีวิตและทรัพย์สินในประเทศไทยโดยรวมเฉลี่ยอยู่ที่ ประมาณ 100 คดีต่อประชากร 100,000 คน
- จังหวัดที่มีอัตราอาชญากรรมต่ำ ได้แก่ แม่ฮ่องสอน นราธิวาส ยะลา
- จังหวัดที่มีอัตราสูง ได้แก่ กรุงเทพฯ ชลบุรี นครราชสีมา

ในระดับสากล:

- World Population Review (2023): อัตรา Crime Index ของไทย = 38.0/100,000 ซึ่งอยู่ในระดับกลางค่อนข้างต่ำ
- UNODC (2023): อัตราการฆาตกรรมในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เฉลี่ยได้เฉลี่ย ≈ 3.4 ต่อ 100,000 คน

2.4.3 เกณฑ์การให้คะแนน

เกณฑ์ค่าตัวชี้วัด	คะแนนมาตรฐาน	ความหมาย/การตีความ
≤ 70 อัตราต่อแสนประชากร	100	บรรลุหรือต่ำกว่าค่าเป้าหมายที่ดีที่สุด
> 70 ถึง < 110 อัตราต่อแสนประชากร	$25 + [((110 - X) / (110 - 70)) \times 75]$	คำนวณคะแนนเชิงเส้นตามค่าจริง
≥ 110 อัตราต่อแสนประชากร	25	สูงกว่าหรือเท่ากับค่าเกณฑ์แย่มากที่สุด
หมายเหตุ	ปีข้อมูล 2565	ตัวชี้วัดทางลบ: ค่ายิ่งน้อยยิ่งดี

2.4.4 หลักฐานเชิงวิชาการ

- UNODC (2023): <https://www.unodc.org/unodc/en/data-and-analysis/global-study-on-homicide.html>
- OECD Public Safety Indicators: <https://data.oecd.org/society/crime.htm>
- World Population Review: Thailand Crime Rate (2023): <https://worldpopulationreview.com/country-rankings/crime-rate-by-country>
- สำนักงานตำรวจแห่งชาติ (2566): รายงานประจำปีสถิติคดีอาญา
- สำนักงานอัยการสูงสุด (2566): สำนวนสถิติอาชญากรรมภาคประชาชน

2.5 ตัวชี้วัด 2.5 ความเหลื่อมล้ำของรายได้ (Income Inequality)

2.5.1 คำนิยามและความสำคัญ

Gini Coefficient คือดัชนีวัดความเหลื่อมล้ำของรายได้ในสังคม โดยมีค่าตั้งแต่ 0 (เท่าเทียมที่สุด) ไปจนถึง 1 (เหลื่อมล้ำที่สุด) ความไม่เท่าเทียมกันทางรายได้ส่งผลต่อการเข้าถึงโอกาสด้านสังคมและเศรษฐกิจ จึงเป็นตัวชี้วัดสำคัญในการประเมินคุณภาพชีวิตเชิงพหุมาตรวัด

2.5.2 กลไกและปัจจัยที่เกี่ยวข้อง

ความเหลื่อมล้ำของรายได้ไม่ได้เป็นผลลัพธ์จากระบบเศรษฐกิจเพียงอย่างเดียว แต่ยังเกี่ยวข้องกับปัจจัยและกลไกต่างๆ ได้แก่:

1. โครงสร้างตลาดแรงงาน: ความเหลื่อมล้ำระหว่างแรงงานทักษะสูงกับทักษะต่ำ รวมถึงแรงงานในระบบและนอกระบบ
2. ระบบภาษีและการโอนถ่าย (Tax & Transfers): ประเทศที่มีระบบภาษีแบบก้าวหน้าและสวัสดิการที่เข้มแข็งสามารถลดความเหลื่อมล้ำได้อย่างมีนัยสำคัญ
3. การเข้าถึงการศึกษาและสาธารณสุข: การลงทุนด้านทุนมนุษย์มีผลต่อโอกาสทางรายได้ในระยะยาว
4. ภูมิศาสตร์และพื้นที่: พื้นที่ห่างไกลมักมีข้อจำกัดในการเข้าถึงโอกาสทางเศรษฐกิจและบริการของรัฐ
5. โครงสร้างทางสังคมและวัฒนธรรม: ระบบอุปถัมภ์และความเหลื่อมล้ำเชิงโครงสร้างส่งผลกระทบระยะยาวต่อความสามารถในการสะสมทุน

2.5.3 เกณฑ์การให้คะแนน

เกณฑ์ค่าตัวชี้วัด	คะแนนมาตรฐาน	ความหมาย/การตีความ
≤ 0.34 ค่าสัมประสิทธิ์	100	บรรลุหรือต่ำกว่าค่าเป้าหมายดีที่สุด
> 0.34 ถึง < 0.4 ค่าสัมประสิทธิ์	$25 + \left[\frac{(0.4 - X)}{(0.4 - 0.34)} \times 75 \right]$	คำนวณคะแนนเชิงเส้นตามค่าจริง
≥ 0.4 ค่าสัมประสิทธิ์	25	สูงกว่าหรือเท่ากับค่าเกณฑ์แย่ที่สุด
หมายเหตุ	ปีข้อมูล 2566	ตัวชี้วัดทางลบ: ค่ายิ่งน้อยยิ่งดี

2.5.4 หลักฐานเชิงวิชาการ

- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (NESDC, 2022): ค่า Gini รายได้ = 0.402 และรายจ่าย = 0.345
แหล่งที่มา: https://www.nesdc.go.th/ewt_dl_link.php?nid=13478&filename=social
- World Bank (2023): ค่า Gini รายได้ = 0.433 และรายจ่าย \approx 0.351
แหล่งที่มา: <https://www.worldbank.org/en/country/thailand/overview>
- OECD (2023): ค่าเฉลี่ย Gini หลังภาษีของประเทศสมาชิก \approx 0.31
- UNDP (2022): Gini ค่าเฉลี่ยของเอเชียแปซิฟิก \approx 0.447
- ตัวชี้วัด 2.5 ความเหลื่อมล้ำของรายได้ (Income Inequality) ใช้ค่า Gini Coefficient เป็นตัววัดหลัก โดยอ้างอิงข้อมูลจาก World Bank และ NESDC เพื่อวัดความเหลื่อมล้ำทางรายได้ โดยใช้เกณฑ์คะแนนตามระดับที่กำหนดไว้ในตารางคะแนน โดยเปรียบเทียบกับเกณฑ์ค่าเฉลี่ยของประเทศ OECD และภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก

2.6 ตัวชี้วัด 2.6 สัดส่วนค่าใช้จ่ายด้านสุขภาพต่อครัวเรือน (Household Health Expenditure)

2.6.1 คำนียามและความสำคัญ

ตัวชี้วัดนี้แสดงถึงสัดส่วนของค่าใช้จ่ายด้านสุขภาพต่อค่าใช้จ่ายรวมของครัวเรือน เพื่อวัดภาระทางเศรษฐกิจที่ครัวเรือนต้องแบกรับ จากค่ารักษาพยาบาล การดูแลสุขภาพ และค่าประกันสุขภาพ ตัวชี้วัดนี้สะท้อนถึงความสามารถในการเข้าถึงบริการสุขภาพ และประสิทธิภาพของระบบคุ้มครองทางการเงินจากภาครัฐ

2.6.2 กลไกและปัจจัยที่เกี่ยวข้อง

- ความครอบคลุมของระบบหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ
- รายได้ของครัวเรือนและพฤติกรรมการใช้บริการสุขภาพ
- ความรุนแรงของโรคเรื้อรัง หรือภาระจากการดูแลผู้สูงอายุในครัวเรือน
- ความพร้อมของบริการสุขภาพภาครัฐในพื้นที่

2.6.3 เกณฑ์การให้คะแนน

เกณฑ์ค่าตัวชี้วัด	คะแนนมาตรฐาน	ความหมาย/การตีความ
≤ 1 %	100	บรรลุหรือต่ำกว่าค่าเป้าหมายดีที่สุด
> 1 ถึง < 2 %	$25 + [(2 - X) / (2 - 1)] \times 75$	คำนวณคะแนนเชิงเส้นตามค่าจริง
≥ 2 %	25	สูงกว่าหรือเท่ากับค่าเกณฑ์แย่ที่สุด
หมายเหตุ	ปีข้อมูล 2567	ตัวชี้วัดทางลบ: ค่ายิ่งน้อยยิ่งดี

2.6.4 หลักฐานเชิงวิชาการ

- ตัวชี้วัดนี้ใช้ข้อมูลจากการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือนของสำนักงานสถิติแห่งชาติ เพื่อสะท้อนภาระค่าใช้จ่ายสุขภาพทั่วไปเมื่อเทียบกับค่าใช้จ่ายรวมของครัวเรือนในระดับจังหวัด

เกณฑ์ 1–2% ใน TWBI เป็นเกณฑ์ปฏิบัติการตามไฟล์คำนวณฉบับเผยแพร่สำหรับการเปรียบเทียบรายจังหวัด ไม่ใช่เกณฑ์เดียวกับ catastrophic health expenditure ของ WHO/World Bank ซึ่งมักใช้ระดับ 10% หรือ 25% เพื่อวัดความเสี่ยงทางการเงินขั้นรุนแรง แหล่งอ้างอิงหลัก: สำนักงานสถิติแห่งชาติ, สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ, WHO Global Monitoring Report on Financial Protection in Health และ World Bank Universal Health Coverage Indicators

3. มิติที่ 3: สิ่งแวดล้อมและโครงสร้างพื้นฐาน (Environment & Infrastructure)

3.1 ตัวชี้วัด 3.1 ค่าเฉลี่ยปริมาณฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM2.5 (Average PM2.5)

3.1.1 คำนียามและความสำคัญ

ตัวชี้วัดนี้ประเมินคุณภาพอากาศจากค่าเฉลี่ยรายปีของฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM2.5 ซึ่งส่งผลกระทบต่อสุขภาพของประชาชน โดยเฉพาะโรคระบบทางเดินหายใจ โรคหัวใจและหลอดเลือด และกลุ่มเปราะบาง
หน่วยวัด: ไมโครกรัมต่อลูกบาศก์เมตร ($\mu\text{g}/\text{m}^3$)

3.1.2 กลไกและปัจจัยที่เกี่ยวข้อง

- แหล่งกำเนิดมลพิษ: การเผาในที่โล่ง การขนส่ง อุตสาหกรรม
- สภาพภูมิประเทศและอากาศ เช่น ลม ความชื้น อุณหภูมิ
- มาตรการควบคุมมลพิษและบังคับใช้กฎหมาย
- การตรวจวัดและรายงานข้อมูลอย่างต่อเนื่อง

3.1.3 เกณฑ์การให้คะแนน

เกณฑ์ค่าตัวชี้วัด	คะแนนมาตรฐาน	ความหมาย/การตีความ
$\leq 15 \mu\text{g}/\text{m}^3$	100	บรรลุหรือต่ำกว่าค่าเป้าหมายที่ดีที่สุด
> 15 ถึง $< 25 \mu\text{g}/\text{m}^3$	$25 + [(25 - X) / (25 - 15)] \times 75$	คำนวณคะแนนเชิงเส้นตามค่าจริง
$\geq 25 \mu\text{g}/\text{m}^3$	25	สูงกว่าหรือเท่ากับค่าเกณฑ์แย่มากที่สุด
หมายเหตุ	ปีข้อมูล 2567	ตัวชี้วัดทางลบ: ค่ายิ่งน้อยยิ่งดี

3.1.4 หลักฐานเชิงวิชาการ

- กรมควบคุมมลพิษ (2566): ค่าฝุ่น PM2.5 เฉลี่ยของประเทศไทยในปี 2566 อยู่ที่ $28.4 \mu\text{g}/\text{m}^3$ (สูงกว่าเกณฑ์ WHO และเกณฑ์ไทย)ที่มา: <https://www.pcd.go.th/air-pollution-data/>
- WHO Global Air Quality Guidelines (2021): แนะนำ PM2.5 เฉลี่ยรายปีไม่ควรเกิน $5-10 \mu\text{g}/\text{m}^3$
- OECD: ประเทศสมาชิกมีค่าเฉลี่ย PM2.5 อยู่ที่ประมาณ $13-20 \mu\text{g}/\text{m}^3$
- World Bank: โครงการ Pollution Management and Environmental Health
- รายงานของ IQAir (2023): ประเทศไทยอยู่ในอันดับที่ 57 ของโลกในเรื่องคุณภาพอากาศ
- กรมควบคุมมลพิษ. (2566). สถานการณ์คุณภาพอากาศประเทศไทย. เข้าถึงจาก <https://www.pcd.go.th/air-pollution-data/>
- World Health Organization. (2021). WHO Global Air Quality Guidelines: Particulate matter (PM2.5 and PM10), ozone, nitrogen dioxide, sulfur dioxide and carbon monoxide. เข้าถึงจาก <https://www.who.int/publications/i/item/9789240034228>
- IQAir. (2023). World Air Quality Report. เข้าถึงจาก <https://www.iqair.com/world-air-quality-report>
- OECD. Air pollution exposure. เข้าถึงจาก <https://data.oecd.org/air/air-pollution-exposure.htm>
- World Bank. Pollution Management and Environmental Health Program. เข้าถึงจาก <https://www.worldbank.org/en/topic/environment/brief/pollution-management-and-environmental-health>

3.2 ตัวชี้วัด 3.2 ค่าดัชนีคุณภาพน้ำผิวดินเฉลี่ย (Average Water Quality Index)

3.2.1 คำนิยามและความสำคัญ

ค่าดัชนีคุณภาพน้ำผิวดินเฉลี่ย หมายถึงคะแนนประเมินคุณภาพน้ำในแหล่งน้ำผิวดินของพื้นที่ ซึ่งสะท้อนคุณภาพทรัพยากรน้ำ ต้นทางและความเสี่ยงด้านสิ่งแวดล้อมที่อาจกระทบต่อสุขภาวะของประชาชน

หน่วยวัด: คะแนนดัชนีคุณภาพน้ำ

3.2.2 กลไกและปัจจัยที่เกี่ยวข้อง

- การระบายน้ำเสียจากชุมชน อุตสาหกรรม และเกษตรกรรม
- ปริมาณน้ำท่า ฤดูกาล และความสามารถในการเจือจางมลพิษของแหล่งน้ำ
- ระบบบำบัดน้ำเสียและการบังคับใช้กฎหมายสิ่งแวดล้อม
- ความต่อเนื่องของการตรวจวัดคุณภาพน้ำและการรายงานผลรายจังหวัด

3.2.3 เกณฑ์การให้คะแนน

เกณฑ์ค่าตัวชี้วัด	คะแนนมาตรฐาน	ความหมาย/การตีความ
≥ 80 คะแนน	100	บรรลุหรือสูงกว่าเป้าหมายดีที่สุด
> 60 ถึง < 80 คะแนน	$25 + [(X - 60) / (80 - 60)] \times 75$	คำนวณคะแนนเชิงเส้นตามค่าจริง
≤ 60 คะแนน	25	ต่ำกว่าหรือเท่ากับค่าเกณฑ์แย่มากที่สุด
หมายเหตุ	ปีข้อมูล 2567	ตัวชี้วัดทางบวก: ค่ายิ่งมากยิ่งดี

3.2.4 หลักฐานเชิงวิชาการ

ข้อมูลอ้างอิงจากการประเมินดัชนีคุณภาพน้ำแหล่งน้ำผิวดินของกรมควบคุมมลพิษ และรายงานสถานการณ์คุณภาพสิ่งแวดล้อมของสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยใช้คะแนนดัชนีคุณภาพน้ำผิวดินเป็นข้อมูลหลักในการคำนวณ

เกณฑ์คะแนน ของ TWBI พิจารณาจากคุณภาพน้ำผิวดินซึ่งเป็นแหล่งทรัพยากรต้นทาง ไม่ใช่ตัวชี้วัดการเข้าถึงน้ำดื่มสะอาดของครัวเรือนโดยตรง

3.3 ตัวชี้วัด 3.3 พื้นที่สีเขียวต่อประชากร: Green Space per Capita

3.3.1 คำนียามและความสำคัญ

ตัวชี้วัดนี้หมายถึงจำนวนพื้นที่สีเขียวต่อประชากรในจังหวัด หน่วยวัดเป็นตารางเมตรต่อคน โดยในฉบับคำนวณใช้งานจริงกำหนดเกณฑ์ปฏิบัติการตามช่วงข้อมูลของระบบฐานข้อมูลพื้นที่สีเขียว เพื่อใช้เปรียบเทียบรายจังหวัดอย่างสม่ำเสมอ

3.3.2 กลไกและปัจจัยที่เกี่ยวข้อง

- ปัจจัยทางผังเมือง เช่น นโยบายจัดสรรพื้นที่สีเขียวในเขตเมือง
- นโยบายท้องถิ่นและระดับชาติ เกี่ยวกับการเพิ่มพื้นที่สีเขียว
- จำนวนประชากร และการกระจุกตัวของประชากร
- การดูแลรักษาพื้นที่สีเขียว และความสามารถในการเข้าถึงของประชาชน

3.3.3 เกณฑ์การให้คะแนน

เกณฑ์ค่าตัวชี้วัด	คะแนนมาตรฐาน	ความหมาย/การตีความ
≥ 4.5 ตร.ม.ต่อคน	100	บรรลุหรือสูงกว่าค่าเป้าหมายดีที่สุดใน
> 1.5 ถึง < 4.5 ตร.ม.ต่อคน	$25 + [(X - 1.5) / (4.5 - 1.5)] \times 75$	คำนวณคะแนนเชิงเส้นตามค่าจริง
≤ 1.5 ตร.ม.ต่อคน	25	ต่ำกว่าหรือเท่ากับค่าเกณฑ์แย่มากที่สุด
หมายเหตุ	ปีข้อมูล 2568	ตัวชี้วัดทางบวก: ค่ายิ่งมากยิ่งดี

3.3.4 หลักฐานเชิงวิชาการ

- ตามแผนพัฒนาเมืองสีเขียวของ ONEP ประเทศไทยตั้งเป้าหมายพื้นที่สีเขียวไม่น้อยกว่า 10 ตร.ม./คน ในเขตเทศบาล อ้างอิง: <https://tgu.onep.go.th/#/>
- WHO แนะนำให้มีพื้นที่สีเขียวอย่างน้อย 9 ตร.ม./คน และเป้าหมายที่เหมาะสมคือ 20 ตร.ม./คน อ้างอิง: WHO (2016). Urban green spaces and health – A review of evidence. https://www.euro.who.int/__data/assets/pdf_file/0005/321971/Urban-green-spaces-and-health-review-evidence.pdf
- ข้อมูลประเทศไทย (ล่าสุด): จากกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม (DCCE) พบว่าพื้นที่สีเขียวในประเทศไทยโดยเฉลี่ยอยู่ที่ประมาณ 8.9 ตร.ม./คน อ้างอิง: <https://greenarea.dcce.go.th/>

3.4 ตัวชี้วัด 3.4 อัตราการใช้อินเทอร์เน็ต (Access to Internet)

3.4.1 คำนียามและความสำคัญ

อัตราการใช้อินเทอร์เน็ต หมายถึง สัดส่วนของประชากรที่สามารถเข้าถึงและใช้งานอินเทอร์เน็ตได้ โดยครอบคลุมทั้งการใช้งานผ่านอุปกรณ์ส่วนตัว เช่น สมาร์ทโฟน แท็บเล็ต คอมพิวเตอร์ และการใช้งานอินเทอร์เน็ตภายในครัวเรือนหรือสถานศึกษา อินเทอร์เน็ตเป็นโครงสร้างพื้นฐานที่สำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ การศึกษา สุขภาพ และการเข้าถึงบริการภาครัฐในยุคดิจิทัล

3.4.2 กลไกและปัจจัยที่เกี่ยวข้อง

- โครงข่ายโครงสร้างพื้นฐานโทรคมนาคม (Broadband, 5G, Fiber-optic)
- ราคาการเข้าถึงอินเทอร์เน็ตและอุปกรณ์
- ระดับการรู้เท่าทันดิจิทัล (Digital Literacy)
- นโยบายภาครัฐในการลดช่องว่างทางดิจิทัล (Digital Divide)
- ความเหลื่อมล้ำระหว่างเมือง-ชนบท

3.4.3 เกณฑ์การให้คะแนน

เกณฑ์ค่าตัวชี้วัด	คะแนนมาตรฐาน	ความหมาย/การตีความ
≥ 95 %	100	บรรลุหรือสูงกว่าค่าเป้าหมายดีที่สุด
> 85 ถึง < 95 %	$25 + [(X - 85) / (95 - 85)] \times 75$	คำนวณคะแนนเชิงเส้นตามค่าจริง
≤ 85 %	25	ต่ำกว่าหรือเท่ากับค่าเกณฑ์แย่ที่สุด
หมายเหตุ	ปีข้อมูล 2568	ตัวชี้วัดทางบวก: ค่ายิ่งมากยิ่งดี

3.4.4 หลักฐานเชิงวิชาการ

- International Telecommunication Union (ITU): รายงานปี 2022 ค่าเฉลี่ยโลกอยู่ที่ ~66%
- UN Sustainable Development Goals (SDG 9.c): ตั้งเป้าให้มีการเข้าถึง ICT และอินเทอร์เน็ตในพื้นที่ห่างไกล
- World Bank: อินเทอร์เน็ตความเร็วสูงเป็นสิทธิพื้นฐานดิจิทัลและเป็นตัวชี้วัดความเสมอภาคด้านโอกาส
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ (NSO): ปี 2566 พบว่าอัตราการใช้อินเทอร์เน็ตของไทยอยู่ที่ 88.4% โดยเขตเมือง ≥95% และชนบทเฉลี่ย ~81%
- ใช้ข้อมูลจากสำนักงานสถิติแห่งชาติ (NSO) เพื่อประเมินความสามารถของประชากรในการเข้าถึงเทคโนโลยีสารสนเทศ โดยพิจารณาจากสัดส่วนประชากรที่รายงานว่าใช้อินเทอร์เน็ตในช่วง 3 เดือนที่ผ่านมา แบ่งคะแนนตามระดับความเข้าถึง: การใช้อินเทอร์เน็ตอย่างทั่วถึงสะท้อนความเสมอภาคด้านโอกาส และความพร้อม ของโครงสร้างพื้นฐานดิจิทัลระดับจังหวัด

4. มิติที่ 4: การศึกษาและทรัพยากรมนุษย์ (Education & Human Capital)

4.1 ตัวชี้วัด 4.1 คุณภาพการศึกษาระดับจังหวัด (Provincial Educational Quality Score)

4.1.1 คำนิยามและความสำคัญ

คะแนนคุณภาพการศึกษาระดับจังหวัด พิจารณาจาก 6 ตัวชี้วัด คือ

ตัวชี้วัดที่ 1 : ปีการศึกษาเฉลี่ยของประชากรวัยแรงงาน (15-59 ปี)

ตัวชี้วัดที่ 2 : อัตราการเรียนต่อในระดับ ม.ปลาย

ตัวชี้วัดที่ 3 : ร้อยละของประชากรอายุ 25-34 ปี ที่สำเร็จการศึกษาในระดับอุดมศึกษาขึ้นไป

ตัวชี้วัดที่ 4 : ร้อยละของประชากรอายุ 6-14 ปี สามารถอ่าน/เขียน/คำนวณได้

ตัวชี้วัดที่ 5 : ค่าเฉลี่ยของร้อยละนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ที่มีคะแนน O-NET มากกว่า 50 คะแนน 5 รายวิชา

ตัวชี้วัดที่ 6 : ร้อยละของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีผลการประเมินคุณภาพภายนอกอยู่ในระดับดีขึ้นไป

จัดทำและประมวลผลโดยสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา เพื่อใช้ประเมินคุณภาพการศึกษาในระดับพื้นที่ (จังหวัด)

ได้อย่างเป็นระบบและต่อเนื่องเป็นตัวชี้วัดที่สะท้อนถึงความสามารถของระบบการศึกษาในการพัฒนาเด็กและเยาวชนในพื้นที่นั้น ๆ

4.1.2 กลไกและปัจจัยที่เกี่ยวข้อง

คุณภาพการศึกษาถูกกำหนดโดยหลายปัจจัย ทั้งจากโครงสร้างพื้นฐานทางการศึกษา ความพร้อมของครู หลักสูตร

และทรัพยากรการเรียนรู้ รวมถึงปัจจัยด้านสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมในแต่ละจังหวัด การมีระบบติดตามประเมินผล ที่แม่นยำ

และการบริหารจัดการเชิงพื้นที่ที่มีประสิทธิภาพ ล้วนมีผลต่อระดับคุณภาพการศึกษาของพื้นที่นั้น ๆ

4.1.3 เกณฑ์การให้คะแนน

เกณฑ์การคำนวณฉบับปรับปรุงอ้างอิงคะแนนคุณภาพการศึกษาระดับจังหวัดในไฟล์คำนวณ โดยกำหนดค่าเป้าหมายดีที่สุด 16 คะแนน และค่าเกณฑ์แย่ที่สุด 12 คะแนน เพื่อแปลงเป็นคะแนนมาตรฐาน 25-100

เกณฑ์ค่าตัวชี้วัด	คะแนนมาตรฐาน	ความหมาย/การตีความ
≥ 16 คะแนน	100	บรรลุหรือสูงกว่าค่าเป้าหมายดีที่สุด
> 12 ถึง < 16 คะแนน	$25 + [(X - 12) / (16 - 12)] \times 75$	คำนวณคะแนนเชิงเส้นตามค่าจริง
≤ 12 คะแนน	25	ต่ำกว่าหรือเท่ากับค่าเกณฑ์แย่ที่สุด
หมายเหตุ	ปีข้อมูล 2567	ตัวชี้วัดทางบวก: ค่ายิ่งมากยิ่งดี

4.1.4 หลักฐานเชิงวิชาการ

- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2568). ระบบข้อมูลคุณภาพการศึกษา. เข้าถึงได้จาก: <https://isted.onec.go.th/kpi>
- UNESCO Institute for Statistics. (2024). Education indicators. Retrieved from: <https://uis.unesco.org>
- OECD. (2023). Education at a Glance 2023. OECD Indicators. Retrieved from: <https://www.oecd.org/education>

4.2 ตัวชี้วัด 4.2 อัตราการรู้หนังสือ (Literacy Rate)

4.2.1 คำนิยามและความสำคัญ

อัตราการรู้หนังสือ หมายถึง สัดส่วนของประชากรอายุ 15 ปีขึ้นไปที่สามารถอ่านและเขียนข้อความสั้น ๆ

เกี่ยวกับชีวิตประจำวันได้อย่างเข้าใจ ซึ่งเป็นตัวชี้วัดพื้นฐานของศักยภาพการศึกษาและการเข้าถึงสิทธิขั้นพื้นฐาน องค์การยูเนสโก

(UNESCO) ถือว่าอัตราการรู้หนังสือเป็นหนึ่งในดัชนีสำคัญ ที่ส่งผลต่อการพัฒนาทางเศรษฐกิจ สังคม และประชาธิปไตย

4.2.2 กลไกและปัจจัยที่เกี่ยวข้อง

ระดับการรู้หนังสือของประชากรได้รับผลกระทบจากปัจจัยหลายประการ ได้แก่ คุณภาพระบบการศึกษา ความพร้อมของโรงเรียน การสนับสนุนจากครอบครัว การเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ และนโยบายของรัฐ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มประชากรเปราะบาง เช่น ผู้สูงอายุ ชนกลุ่มน้อย และผู้มีความพิการ

4.2.3 เกณฑ์การให้คะแนน

เกณฑ์ค่าตัวชี้วัด	คะแนนมาตรฐาน	ความหมาย/การตีความ
≥ 99 %	100	บรรลุหรือสูงกว่าค่าเป้าหมายที่ดีที่สุด
> 97 ถึง < 99 %	$25 + [(X - 97) / (99 - 97)] \times 75$	คำนวณคะแนนเชิงเส้นตามค่าจริง
≤ 97 %	25	ต่ำกว่าหรือเท่ากับค่าเกณฑ์แย่มากที่สุด
หมายเหตุ	ปีข้อมูล 2568	ตัวชี้วัดทางบวก: ค่ายิ่งมากยิ่งดี

4.2.4 หลักฐานเชิงวิชาการ

- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาและกรมส่งเสริมการเรียนรู้ ได้จัดทำผลสำรวจอัตราการรู้หนังสือประชากรไทยปี 2568 โดยพบว่าอยู่ที่ประมาณ 96.5% ทั่วประเทศ ซึ่งต่ำกว่าค่าเฉลี่ยในกลุ่มประเทศพัฒนาแล้วเพียงเล็กน้อย
- อัตราการรู้หนังสือของไทยสูงกว่าค่าเฉลี่ยของประเทศในอาเซียน เช่น ลาว (84%) เมียนมา (89%) แต่ยังต่ำกว่าญี่ปุ่น (99%) และเกาหลีใต้ (99.9%)

แหล่งอ้างอิง:

1. UNESCO Institute for Statistics. Literacy Rate Data. <https://uis.unesco.org/>
2. สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2568. รายงานผลการสำรวจอัตราการรู้หนังสือของประชากรไทย
3. World Bank Literacy Rates. <https://data.worldbank.org/indicator/SE.ADT.LITR.ZS>

4.3 ตัวชี้วัด 4.3 อัตราการมีงานทำของผู้สูงอายุ (Elderly Employment Rate)

4.3.1 คำนิยามและความสำคัญ

“อัตราการมีงานทำของผู้สูงอายุ” หมายถึง สัดส่วนของประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปที่อยู่ในภาวะมีงานทำ ต่อจำนวนประชากรสูงอายุทั้งหมด (ทำงานอย่างน้อย 1 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ ตามนิยามของสำนักงานสถิติแห่งชาติ) โดยทั่วไปครอบคลุมทั้งการจ้างงานในระบบและนอกระบบ รวมถึงงานอิสระหรืองานในครัวเรือน

การมีงานทำของผู้สูงอายุถือเป็นสัญญาณของความสามารถในการพึ่งพาตนเองและการมีศักยภาพที่ใช้งานได้จริงในชีวิตประจำวัน ตัวชี้วัดนี้สะท้อนถึงโอกาสทางเศรษฐกิจ ความสามารถในการดูแลตนเอง และบทบาทของผู้สูงอายุในสังคม โดยมีความสำคัญต่อการส่งเสริมสุขภาพ ลดภาระการพึ่งพิง และสร้างระบบสนับสนุนสังคมผู้สูงอายุอย่างยั่งยืน

4.3.2 กลไกและปัจจัยที่เกี่ยวข้อง

อัตราการมีงานทำของผู้สูงอายุได้รับอิทธิพลจากสุขภาพ โครงสร้างตลาดแรงงาน นโยบายส่งเสริมอาชีพ การมีรายได้หลังเกษียณ และวัฒนธรรมครอบครัว จังหวัดที่มีผู้สูงอายุทำงานได้มากอาจสะท้อนความพร้อมของระบบสนับสนุนในพื้นที่ หรืออาจสะท้อนภาวะเศรษฐกิจที่ยังต้องพึ่งรายได้ของผู้สูงอายุ

4.3.3 เกณฑ์การให้คะแนน

เกณฑ์ค่าตัวชี้วัด	คะแนนมาตรฐาน	ความหมาย/การตีความ
≥ 50 %	100	บรรลุหรือสูงกว่าค่าเป้าหมายดีที่สุด
> 30 ถึง < 50 %	$25 + [(X - 30) / (50 - 30)] \times 75$	คำนวณคะแนนเชิงเส้นตามค่าจริง
≤ 30 %	25	ต่ำกว่าหรือเท่ากับค่าเกณฑ์แย่มากที่สุด
หมายเหตุ	ปีข้อมูล 2567	ตัวชี้วัดทางบวก: ค่ายิ่งมามากยิ่งดี

4.3.4 หลักฐานเชิงวิชาการ

- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2567). รายงานภาวะผู้สูงอายุของประเทศไทย ปี 2567: อัตราการมีงานทำของผู้สูงอายุอยู่ที่ 37.2% จากผู้สูงอายุทั้งหมด 14.16 ล้านคน
- World Bank. (2022). Employment of Older Persons: Challenges and Opportunities in an Aging World
- ILO. (2020). Promoting Decent Work for Older Persons in Asia-Pacific
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.)
- มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย (2566)

4.4 ตัวชี้วัด 4.4 ชั่วโมงการทำงานเฉลี่ยต่อสัปดาห์ (Average Weekly Working Hours)

4.4.1 คำนึงถึงความสำคัญ

ชั่วโมงการทำงานเฉลี่ยต่อสัปดาห์ หมายถึง จำนวนชั่วโมงที่บุคคลมีงานทำจริงในช่วงสัปดาห์หนึ่ง โดยไม่รวมวันหยุดหรือกิจกรรมที่ไม่เกี่ยวข้องกับการทำงาน ตัวชี้วัดนี้สะท้อนคุณภาพชีวิตด้านแรงงานและการจ้างงาน โดยเฉพาะความสมดุลระหว่างงานกับชีวิต (work-life balance)

- หากชั่วโมงการทำงานมากเกินไป อาจกระทบสุขภาพทั้งกายและใจ
- หากชั่วโมงการทำงานต่ำเกินไป อาจสะท้อนภาวะจ้างงานไม่เต็มที่หรือว่างงานแฝง

4.4.2 กลไกและปัจจัยที่เกี่ยวข้อง

- โครงสร้างเศรษฐกิจในแต่ละพื้นที่ เช่น เกษตร อุตสาหกรรม บริการ
- กฎหมายแรงงานและแนวปฏิบัติ เช่น ชั่วโมงทำงานสูงสุด
- สถานภาพแรงงาน เช่น ลูกจ้างประจำ อาชีพอิสระ แรงงานนอกระบบ
- ความสามารถในการเลือกเวลาและรูปแบบการทำงาน

4.4.3 เกณฑ์การให้คะแนน

ช่วงค่าตัวชี้วัด	คะแนนมาตรฐาน	ความหมาย/การตีความ
38-44 ชม./สัปดาห์	100	ช่วงเหมาะสม สะท้อนสมดุลชีวิตกับการทำงาน
30-<38 ชม./สัปดาห์	$25 + [(X - 30) / (38 - 30)] \times 75$	ต่ำกว่าเกณฑ์ จำนวนคะแนนแบบได้ระดับขึ้น
>44-50 ชม./สัปดาห์	$25 + [(50 - X) / (50 - 44)] \times 75$	สูงกว่าเกณฑ์ จำนวนคะแนนแบบลดลง
<30 หรือ >50 ชม./สัปดาห์	25	ต่ำหรือสูงเกินไป เสี่ยงต่อปัญหาคุณภาพชีวิต

หมายเหตุ: ข้อมูลจากสำนักงานสถิติแห่งชาติ ปี 2567 ระบุว่าชั่วโมงการทำงานเฉลี่ยของไทยอยู่ที่ 42.7 ชั่วโมง/สัปดาห์

4.4.4 หลักฐานเชิงวิชาการ

- International Labour Organization (ILO). Hours of Work (ILO Convention No. 1).
https://www.ilo.org/dyn/normlex/en/f?p=NORMLEXPUB:12100:0::NO::P12100_INSTRUMENT_ID:312146
- World Health Organization (2021). Long working hours increasing deaths from heart disease and stroke.
<https://www.who.int/news/item/17-05-2021-long-working-hours-increasing-deaths-from-heart-disease-and-stroke-who-ilo>
- OECD. Average annual hours actually worked per worker. <https://stats.oecd.org/Index.aspx?DataSetCode=ANHRS>
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ (2567). สถิติเวลาทำงานเฉลี่ยของแรงงานไทย. <https://www.nso.go.th>

5. มิติที่ 5: การมีส่วนร่วมของประชาชน (Civic Engagement)

5.1 ตัวชี้วัด 5.1 อัตราการใช้สิทธิเลือกตั้ง (Election Turnout Rate)

5.1.1 ค่านิยมและความสำคัญ

อัตราการใช้สิทธิเลือกตั้ง หมายถึง สัดส่วนของผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่ออกมาใช้สิทธิในวันเลือกตั้งจริง เทียบกับจำนวนผู้มีสิทธิทั้งหมดในเขตหรือประเทศ ตัวชี้วัดนี้สะท้อนระดับความตื่นตัวทางการเมือง ความเชื่อมั่นในระบบการเมือง และการมีส่วนร่วมในระบอบประชาธิปไตย ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาแบบมีส่วนร่วมและยั่งยืน

5.1.2 กลไกและปัจจัยที่เกี่ยวข้อง

การตัดสินใจใช้สิทธิเลือกตั้งขึ้นกับหลายปัจจัย เช่น

- ความเข้าใจและตระหนักถึงบทบาทของพลเมือง
- ความเชื่อมั่นต่อกระบวนการเลือกตั้งและองค์กรจัดการเลือกตั้ง
- คุณภาพของผู้สมัครและพรรคการเมือง
- สภาพแวดล้อมทางการเมือง และการรณรงค์
- การเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร และอุปสรรคทางภูมิศาสตร์หรือเศรษฐกิจ

5.1.3 เกณฑ์การให้คะแนน

เกณฑ์ค่าตัวชี้วัด	คะแนนมาตรฐาน	ความหมาย/การตีความ
≥ 80 %	100	บรรลุหรือสูงกว่าค่าเป้าหมายดีที่สุด
> 70 ถึง < 80 %	$25 + [(X - 70) / (80 - 70)] \times 75$	คำนวณคะแนนเชิงเส้นตามค่าจริง
≤ 70 %	25	ต่ำกว่าหรือเท่ากับค่าเกณฑ์แย่มากที่สุด
หมายเหตุ	ปีข้อมูล 2566	ตัวชี้วัดทางบวก: ค่ายิ่งมากยิ่งดี

ประเทศไทย: การเลือกตั้ง ส.ส. ปี 2566 มีอัตราการใช้สิทธิทั่วประเทศอยู่ที่ 75.22% (อ้างอิง: สำนักงาน กกต.)

5.1.4 หลักฐานเชิงวิชาการ

- ประเทศไทย: การเลือกตั้ง ส.ส. ปี 2566 มีอัตราการใช้สิทธิทั่วประเทศอยู่ที่ 75.22% (อ้างอิง: สำนักงาน กกต.)
- ค่าเฉลี่ยสากล: ค่าเฉลี่ยประเทศประชาธิปไตยตามฐานข้อมูลของ IDEA อยู่ที่ 65–70%
- OECD (2021): ค่าเฉลี่ยการใช้สิทธิในประเทศสมาชิกอยู่ที่ 69.8% (<https://data.oecd.org>)
- UNDP Human Development Report (2022): รายงานว่าอัตราการใช้สิทธิเลือกตั้งสูงมีความสัมพันธ์กับระดับการพัฒนามนุษย์
- International IDEA Voter Turnout Database: <https://www.idea.int/data-tools/data/voter-turnout>

5.2 ตัวชี้วัด 5.2 อัตราการเป็นสมาชิกองค์กรชุมชน/สภาเด็กและเยาวชน (Community Organization Membership Rate)

5.2.1 คำนิยามและความสำคัญ

ตัวชี้วัดนี้วัดระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนผ่านการเป็นสมาชิกองค์กรชุมชนและสภาเด็กและเยาวชน โดยใช้ฐานข้อมูลที่สามารถเปรียบเทียบได้ระหว่างจังหวัด สะท้อนทุนทางสังคมและศักยภาพของชุมชนในการจัดการตนเอง
หน่วยวัด: ร้อยละของประชากรเป้าหมาย

5.2.2 กลไกและปัจจัยที่เกี่ยวข้อง

- พ.ร.บ.ส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชน พ.ศ. 2550
- พ.ร.บ.ส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม พ.ศ. 2546 และฉบับแก้ไข
- หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง: กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.)
- ปัจจัยสนับสนุน: การสนับสนุนงบประมาณ การสร้างเวทีสาธารณะในระดับตำบล

5.2.3 เกณฑ์การให้คะแนน

ใช้ค่าเฉลี่ยของสัดส่วนสมาชิกจาก 2 กลุ่ม (เทียบประชากรเป้าหมาย) ดังนี้:

- Community Participation Rate = (ร้อยละสมาชิกสภาเด็กฯ + ร้อยละสมาชิกกองทุนสวัสดิการฯ) ÷ 2

เกณฑ์ค่าตัวชี้วัด	คะแนนมาตรฐาน	ความหมาย/การตีความ
≥ 0.5 %	100	บรรลุหรือสูงกว่าค่าเป้าหมายที่ดีที่สุด
> 0.3 ถึง < 0.5 %	$25 + \left[\frac{(X - 0.3)}{(0.5 - 0.3)} \times 75 \right]$	คำนวณคะแนนเชิงเส้นตามค่าจริง
≤ 0.3 %	25	ต่ำกว่าหรือเท่ากับค่าเกณฑ์แย่มากที่สุด
หมายเหตุ	ปีข้อมูล 2568	ตัวชี้วัดทางบวก: ค่ายิ่งมากยิ่งดี

5.2.4 หลักฐานเชิงวิชาการ

- ข้อมูลจาก CYCL Platform^๑ (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น และ UNICEF)
- ข้อมูลจากระบบกองทุนสวัสดิการชุมชนของ สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.)
- งานศึกษาของสภาพัฒนา, สถาบันพระปกเกล้า และ TDRI ที่ยืนยันว่า การมีส่วนร่วมภาคประชาชนเป็นดัชนีชี้วัดทุนสังคมที่สำคัญ

^๑ Child and Youth Council Local (CYCL) คือ ระบบสารสนเทศของสภาเด็กและเยาวชน ซึ่งพัฒนาขึ้นโดย กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น (สถ.) เพื่อใช้เป็นแพลตฟอร์มกลางในการรวบรวมข้อมูล และสนับสนุนการดำเนินงานของสภาเด็กและเยาวชนในระดับพื้นที่ทั่วประเทศ.

<https://cycl.dla.go.th/pub/home.do>

5.3 ตัวชี้วัด 5.3 สัดส่วนโครงการของภาคประชาชน (Proportion of Civic Projects)

5.3.1 ความหมายและความสำคัญของตัวชี้วัด

ตัวชี้วัดนี้ใช้วัดระดับการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในกระบวนการพัฒนา โดยเฉพาะในด้านสุขภาวะและคุณภาพชีวิต ผ่านการเป็น “เจ้าภาพโครงการ” หรือ “แกนนำดำเนินงาน” ของโครงการที่ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ ที่ส่งเสริมภาคประชาสังคม การมีบทบาทของภาคประชาชนเช่นนี้ถือเป็นหลักฐานของการกระจายอำนาจ ความเข้มแข็งของ องค์กรชุมชน และศักยภาพในการพัฒนา แบบยั่งยืน ตัวชี้วัดนี้สะท้อนคุณภาพของประชาธิปไตยระดับฐานรากและระดับ ความร่วมมือระหว่างภาครัฐกับประชาชน ในการ ขับเคลื่อนแผนงานเพื่อสุขภาวะของสังคม

5.3.2 แหล่งข้อมูล

ข้อมูลตัวชี้วัดนี้ได้จาก ระบบ SHARE (Social and Health Area Resource Empowerment)

ซึ่งเป็นระบบข้อมูลกลางที่จัดทำขึ้นจากความร่วมมือของ 4 หน่วยงานหลัก ได้แก่:

- สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ (สปสช.)
- สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.)
- สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ (สช.)
- สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) – พอช

สถานการณ์ล่าสุด (ปีงบประมาณ 2567)

- จำนวนโครงการภาคีทั้งหมด (ระดับจังหวัด): 80,651 โครงการ
- โครงการที่มีภาคประชาชนเป็นเจ้าภาพหลัก: 44,582 โครงการ
- คิดเป็นสัดส่วน: 55.28% แนวโน้ม: เพิ่มขึ้นจากปี 2566 ที่มีสัดส่วน 50.6%

5.3.3 เกณฑ์การให้คะแนน

เกณฑ์ค่าตัวชี้วัด	คะแนนมาตรฐาน	ความหมาย/การตีความ
≥ 50 %	100	บรรลุหรือสูงกว่าค่าเป้าหมายดีที่สุด
> 30 ถึง < 50 %	$25 + \frac{(X - 30)}{(50 - 30)} \times 75$	คำนวณคะแนนเชิงเส้นตามค่าจริง
≤ 30 %	25	ต่ำกว่าหรือเท่ากับค่าเกณฑ์แย่งที่สุด
หมายเหตุ	ปีข้อมูล 2567	ตัวชี้วัดทางบวก: ค่ายิ่งมากยิ่งดี

5.3.4 หลักฐานเชิงวิชาการ

1. ระบบ SHARE (2567). ระบบวิเคราะห์การขับเคลื่อนประเด็นสุขภาวะภาคี. สืบค้นจาก:

<https://app.powerbi.com/reportEmbed?reportId=3c653050-46db-4401-b566-723c1fb02ef1>

2. สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ (สปสช.)
3. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.)
4. สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ (สช.)
5. สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) – พอช.